

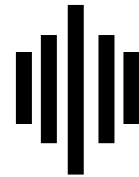
छत्तीसगढ़ माध्यमिक शिक्षा मण्डल, रायपुर

tho foKku

d{k k XI

i zu cfd

¼o | k\$pr bdkb½

NÜkhl x<+ek/; fed f' k{k k e.My] jk; i ġ

vkedk

jk"Vh; i kB; p; kZ dh : i js[kk 2005 eaftu fpUrkvka dk mYys[k fd; k x; k gSml dsrkjrE; eain'sk dsgkbZLdny , oagk; j l dsMjh eav/; ; u djusokysfo | kFFkz ka ds l aak eafopkj djus , oa mudh l eL; kvka dk l ek/kku djus graq NRRhl x<+ek/; fed f'k{kk e.My iz Ru'khy g\$ rkd 'k\$kf.kd y{; ka dh i kflr gks l ds , oa f'k{kk dh xqkoRrk ea l qkkj gks l da

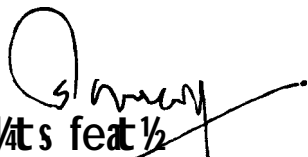
ijh{kkvka ds l e; fo | kFFkz ka ds eu eafpUrK , oa Hk; mRiUu gsrk gSfd ijh{kk ds h gksch\ ijh{kk eafdl idkj izu i Ns tk; a\$ dks l k izu ijh{kk dsfy, egRo i wZ gks l drsg\$ bl graq foxr o"ka eae.My iz kl jr jgk g\$ fo"K; okj ekMy izu i = dks vc NRRhl x<+ek/; fed f'k{kk e.My ds ekU; rk i klr fo | ky; ka ea Hkstus ds l kFk&l kFk mUga e.My ds os l kbV ea ykM fd; k tk; xka ijh{kk ds Hk; , oaruko l seDr j [kus dsfy, e.My }kjk gkbZLdny , oagk; j l dsMjh ds fo | kFFkz ka ds fy, fo"K; okj d{kk 9oha l s 12ohard izu cid r\$ kj fd; k x; k g\$ izu cid ea ijEijxR izuka ds vrfjDr uohu izuka dk l eko\$K fd; k x; k g\$ izu cid bdkbdkj , oae.My dh ijh{kk ; kstuk ds vuq kj r\$ kj fd; k x; k g\$ ftl l s vPNs vad i klr djus ds l kFk&l kFk ijh{kkFFkz ka ea fo"K; ds ifr : fp mRiUu gkschA

izu cid ds vHkko eaf'k{kdka i kf'udka vK\$ fo | kFFkz ka dks i kB; i qrd ds vUr eafn; s x, ijEijxR izuka ij fuHkz jguk i M\$K g\$ bl l sfo"K; dk eW; ka du 0; fDrijd (Subjective) gks tkrk g\$ rFk fofHkUu 'k\$kf.kd mIs ; ka ds vk/kkj ij eW; ka du ugha gsrk g\$ bl h vko' ; drk dks /; ku eaj [krs gq e.My us gkbZLdny 1/9oh 10oh rFk gk; j l dsMjh 1/11oh 12oh ds l Hkh fo"K; ds izu cid dk fuekZk fd; k g\$ bl izu cid l s f'k{kdka , oa fo | kFFkz ka ea fur uohu izuka ds fuekZk dh vHk: fp mRiUu gkschA

izu cid ea fo"K; dh mi yC/k 'k\$kd l kexh dks 'kkfey fd; k x; k g\$ bl ea uohu ek\$yd izuka d\$ fo"K; oLrj f'k{k.k dsmIs ;] dfBukbZLrj vK\$ vadu dh xqkoRrk ds vuq kj l q afBr djdsj [kk x; k g\$ izu cid eae.My dh ijh{kk ; kstuk ds vuq kj vfry?kq\$Ukjh;] y?kq\$Ukjh; , oa nh?k\$Ukjh; izuka dk l eko\$K fd; k x; k g\$ ifr; ksch ijh{kk dsfy, vH; kl graq oLrj u"B izuka dk Hkh l eko\$K izu cid eafd; k x; k g\$ ftl l s ifr; ksch ijh{kkvka ds vH; kl ea l gk; rk feyschA ifrfnu] ifr l l rkg] ifrekg vK\$ ifro"Kz uohu izuka ds ckjs ea fo | kFFkz ka f'k{kdka i kf'udka ijh{kdka vK\$ l keU; tu l sfo"K; okj e.My uohu izuka dks vkef=r fd; k tkoskA vki ds }kjk i\$kr fo"K; okj uohu izuka dks tkM\$elj ifro"Kz izu cid dk l a k\$ku e.My }kjk fd; k tkosk] ftl l s izu cid vf/kd ifjiwZ vK\$ vk/k\$udre gks sjg\$

ep\$vk'kk gSfd e.My }kjk tkjh izu cid fo | kFFkz ka f'k{kdka i kf'udka , oa ijh{kdka dsfy, mi ; ksch fl) gkschA

'k\$kdkeukvka l fgr---

1/4s feat 1/2
vkbz, -, l -

I fpo

N-x- ek/; fed f'k{kk e.My] jk; ij

tho foKku

d{kk & 11oha

bdkbz & 1

fo"K; & tšod l d kj

vfr y?kqRrjh; izu %&

izu 1& I`tufudh ½Eugenics½ dk D;k vFkz gS \

izu 2& Ård l o/kz D;k gS \

izu 3& fl Xek;M oØ fdl s dgrs gā \

izu 4& of) dh voLFkkvka ds uke fyf[k; s \

izu 5& vkDI ltu Økflr dk vFkz fyf[k; s \

izu 6& dks l joVt fdl s dgrs gā \

izu 7& thou dh mRi fRr ds ^cht.k.kpkn** dks fyf[k, \

izu 8& ekuo ds 'kjhj ea ik;h tkus okys dkbz pkj vo'ksh vakra ds uke fyf[k, \

izu 9& l a ksth dfM+ kW fdl s dgrs gā \

izu 10& vugj.k ;k vupfr l s D;k vflki k; gS A

izu 11& tufud foHkkurk, W dks Li "V dhft; s \

izu 12& MkfoZuokn rFkk uo MkfoZuokn ea dkbz nks vlrj fyf[k, \

izu 13& tho foKku ds tud ,oa ^fgLVksj;k ,uhesy;e** i qrd ds ys[td dks
gS \ ½K-VSA½

izu 14& tho foKku 'kcn dk l oñ Fke iz; kx fdl oKkfudka us fd;k Fkk \½U-VSA½

izu 15& jške dhV dk v/;;u tho foKku dh fdl 'kk[kk ds vlrxr fd;k tirk
gS \ ½K-VSA½

izu 16& MAB dk ijk uke crtb; s \ ½K-VSA½

- izu 17& fdl h oLrq dks 2&4 yk[k xpk cMk djds n[s[kus fdl l (en'kiz dk iz kx
djks \ $\frac{1}{2}U-VSA\frac{1}{2}$
- izu 18& mez ds l kfk thoka ds vaks ,oa tfod fØ; kvla ea gkl dks oKkfud 'kCnka ea
D;k dgykrk gS \ $\frac{1}{2}K-VSA\frac{1}{2}$
- izu 19& Lor% tuuokn dks fdl oKkfud us iz kx }kjk xyr fl) fd;k \ $\frac{1}{2}K-VSA\frac{1}{2}$
- izu 20& euq; ea oehQkez vi f.MDI ,oa d.kz iYyo dh i f'k;k D;k inf'kz djrh
gS \ $\frac{1}{2}U-VSA\frac{1}{2}$
- izu 21& ~0; fDrofu[k] tkrofu[k] dh iujkofu[k] djrk gS ;g dFku fdl us fn;k gS \ $\frac{1}{2}K-VSA\frac{1}{2}$
- izu 22& mikftr y{k.k fdl izkj ubz tkfr;ka dh mRifuk ea l gk; d gS \ $\frac{1}{2}K-VSA\frac{1}{2}$
- izu 23& yekdbkn ,oa Mkfozuokn dk ,d e[; vlrj fyf[k, \ $\frac{1}{2}U-VSA\frac{1}{2}$
- izu 24& ,d mRifjofr' thu ubz tkfr;ka dh mRifuk ea dc egroiwkz gis tkrk gA $\frac{1}{2}U-VSA\frac{1}{2}$
- izu 25& thoka ea ty dk egro crkb; A $\frac{1}{2}U-VSA\frac{1}{2}$
- izu 26& thoka ea Atiz LFkkuklrj.k ea ATP dh Hkfedk crkb; A $\frac{1}{2}U-VSA\frac{1}{2}$

y?kqRrjh; izu %&

- izu 1& 0; kogkfjd tho fokku dh fdllgh N% 'kk[kkvka ds uke fyf[k, \ $\frac{1}{2}U-SA\frac{1}{2}$
- izu 2& fLFkj voLFkk ,oa l eLFkki u dks Li"V dhft;s \ $\frac{1}{2}U-SA\frac{1}{2}$
- izu 3& thou ds fy;s ty dh vko'; drk ds dkbz rhu dkj.k fyf[k, \ $\frac{1}{2}U-SA\frac{1}{2}$
- izu 4& tho/kkfj;ka ds dkbz rhu y{k.k dks Li"V dhft;s \ $\frac{1}{2}U-SA\frac{1}{2}$
- izu 5& mRifjorzuokn dks l e>kb;s \ $\frac{1}{2}U-SA\frac{1}{2}$
- izu 6& tho fokku dk v/; ;u D;ka vko'; d gS \ bl s Li"V dhft;s A $\frac{1}{2}U-SA\frac{1}{2}$
- izu 7& vudnyu fdl s dgrs gS bl s dkbz nks mnkgj.kka }kjk l e>kb;s \ $\frac{1}{2}U-SA\frac{1}{2}$
- izu 9& thok'eka dh vk;q fu/kkij.k djus dh jSM; kskelz fof/k dks fyf[k, \ $\frac{1}{2}U-SA\frac{1}{2}$

- izu 10& I etkr ,oa I eofRr vak fdl s dgrs gā mnkj.k I fgr I e>kb;s \ ¼U-SA½
- izu 11& tho foKku v/; ;u ds foHku pj.k dks&dks I s gā \ ¼U-SA½
- izu 12& oKkfud cuus grq 0; fDr ea fdu xqka dk ik;k tkuk vko'; d gā ¼U-SA½
- izu 13& I qufudh dks tho foKku dh vyx 'kk[kk D;ka ekuk tkrk gS \ ¼U-SA½
- izu 14& of) ds I nHkZ ea vip;u ,oa mip;u fØ;k ,oa fdl izdkj I cā/kr gā ¼U-SA½
- izu 15& jkf= ea f[kyus okys iqi I kekl; r% I Qn ,oa I qak ;Dr gkrs gā D;ka \ ¼U-SA½
- izu 16& feyj ,oa ;js ds iz kx ea ikflr jlk; uka ds uke fyf[k, A ¼K-SA½
- izu 17& Yfi Ldks jMMh dk iz kx thokr thokri Ukh dks ds s fl) djrk gā ¼U-SA½
- izu 18& vkfd; kVsjl dks tō fodkl ea ^l a ksth dMk* D;ka dgrs gā \ ¼U-SA½
- izu 19& fØLVf'k; I dYi ea fo'kkydk; I jhl ika ds foyqrhdj.k ds izē[k dkj.k D;k Fks \ ¼U-SA½
- izu 20& frryh ds iā[k vj fpfM+k ds iā[k ea D;k vl ekurk gā \ ¼U-SA½
- izu 21& vkt ds I e; ea ekuo ds dñ mikftz y{k.ka ds I nHkZ ea I Hkfor fodkl dh fn'kk ij fvli.kh dhft, A ¼U-SA½
- izu 22& vk/kfud I keftd fodkl ea Mkfoz ds ^thou I āk'kz* fl) kur dks fdl izdkj i Hkfor fd;k gā vius fopkj 0; Dr dhft, A ¼U-SA½
- izu 23& gāi ;kdj dks'kdh; vjDrk eR; q dkjd jkx gkrs gq Hkh vc rd foyqr D;ka ugha gqk \ ¼U-SA½
- izu 24& vkupkī'kd i q; ktu }kj ubz tkr; ka dh mRi fUk fdl izdkj gksh gS \ ¼U-SA½
- izu 25& ekuo ds nks vo'ksh vaka dk uke fy[kdj crkb;s fd os tō fodkl ea D;k inf'kr djrs gā \ ¼U-SA½

nh?kz mRrjh; izu %&

- izu 1& feyj ,oa ;js dk ^thou dh mRi fRr** ds I eFku ea ik; kfxd iēk.k I cā/kr iz kx dks I e>kb;s \ ¼U-LA½

- izu 2& Hkf.kdh ds iek.k ds vk/kkj ij tš fodkl dks Li"V dhft;s \ ½U-LA½
- izu 3& mikftr y{k.kka dh odkxfr dks tš fodkl ds l UnHkZ ea l e>kb;s \½U-LA½
- izu 4& ifrikfr ifjdYiuk,a dh fl)klr gš mngj.k }kjk dFku dh i"V dhft,A ½U-LA½
- izu 5& l tho ,oa futhb ea vlrj crkb;A ½U-LA½
- izu 6& thou ds l nHkZ ea eR;q ,oa l dkjRed egyq gš rdZ }kjk Li"V dhft,A ½U-LA½
- izu 7& v.kqka ds vkil h l cdk l s thou dh mRifÜk gpZ gš bl dFku l s vki fdruk l ger gA ½U-LA½
- izu 8& fo'kkydk; Mk;ukl kj dh foyqrrk ,oa nh?kZ dkfyd vupgyu ea l cdk LFkfir dhft,A ½U-LA½
- izu 9& fo"kk.kqka ds fdu y{k.kka ds dkj.k fo"kk.kqka dks l tho ,oa futhb ds chp j[kk tkrk gA ½U-LA½
- izu 10& "l eph ty ea gh thou mRilu gqk** bl dFku dh i"V gsrq er 0;Dr dhft,A ½U-LA½
- izu 11& "thou dh mRifÜk** dks tš j l k;uokn }kjk l e>kb;A ½U-LA½
- izu 12& iqjkorZ okn& tš fodkl dks l e>kus ea fdl idkj l gk;d gš \½U-LA½
- izu 13& fdllgh nks HkSkfyd fLFkr;ka ea ik;s tkus tho/kjh fdl idkj tš fodkl ij idk'k Mkyrs gš mngj.k l fgr l e>kb;A ½U-LA½
- izu 14& MkfoZ ds vuq kj u;h tkr;ka dh mRifÜk gsrq ipj l UrkukRi Ükh dh {kerk dk gkuk D;ka vko'; d gš \ ½U-LA½
- izu 15& MkfoZokn fodkl okn dks iwkz% fl) ugha djrkA uo MkfoZokn }kjk fdl idkj bl dh dfe;ka dks nj fd;k x;k gA ½U-LA½
- izu 16& orèku l nHkZ ea DDT ,oa ePNjka ij idfr p;u fl)klr fdl idkj ykxw gkrk gA ½U-LA½
- izu 17& gäl ;kdkj jDrkYirk ,d viHkoh y{k.k gš fQj Hkh idfr }kjk p;fur gš u"V ugha gqk gš D;ka \ ½U-LA½

&&00&&

bdkbz & 2

fo"k; & thou dh fofokrk

vfr y?kqRrjh; izu %&

- izu 1& oxhbdj.k ds fir k fdl s dgk tkrk g\$ \ rFkk muds }kjk fyf[kr i qrd dk
uke fyf[k, \ 1/2K-VSA1/2
- izu 2& f}txr oxhbdj.k dh dkbz nks dfe; kll fyf[k, \ 1/2K-VSA1/2
- izu 3& thoka ds oxhbdj.k dh vko'; drk D; ka i Mh \ 1/2K-VSA1/2
- izu 4& xgn rFkk /kku ds oKkfud uke fyf[k, \ 1/2K-VSA1/2
- izu 5& I gthoh I s D; k rkr; l g\$ \ 1/2K-VSA1/2
- izu 6& uhcu dk dldj jks rFkk ikV/s Ldc jks ftl thok.kq ds dkj.k gkrk g\$
ml ds uke fyf[k, A 1/2K-VSA1/2
- izu 7& ckuh thok.kq rFkk gjs thok.kq ea ik; s tkus okys o.kbd ds uke fyf[k, A
1/2K-VSA1/2
- izu 8& thok.kq I s ikr gkus okys dkbz nks ifrtod ds uke fyf[k, A 1/2K-VSA1/2
- izu 9& xte iklltfVo rFkk xte fuxsVo thok.kq ea nks vlrrj fyf[k, A 1/2K-VSA1/2
- izu 10& lykfTeM rFkk bihl ke D; k g\$ \ 1/2K-VSA1/2
- izu 11& ikni txr dk mlk; pj fdl s dgk tkrk g\$ vls D; ka \ 1/2K-VSA1/2
- izu 12& Likbjksk; jk dks ^ty jske** D; ka dgk tkrk g\$ \ 1/2K-VSA1/2
- izu 13& fyojoVl rFkk ehl ea dkbz nks vlrrj fyf[k, A 1/2K-VSA1/2
- izu 14& ikni txr dks thoe.My dk mRiknd dgk tkrk g\$ D; ka \ 1/2K-VSA1/2
- izu 15& dkbz nks [kk| 'kkyka ds uke fyf[k, A 1/2K-VSA1/2
- izu 16& I kbukQkbVr rFkk DykjQkbVr ea dkbz nks vlrrj fyf[k, A 1/2K-VSA1/2
- izu 17& dod ey fdl s dgrs g\$ \ 1/2K-VSA1/2
- izu 18& dodka ds dkbz nks fof'kV y{k.k fyf[k, A 1/2K-VSA1/2
- izu 19& E; rdj dh vpy chtk.kq }kjk gkus okys iztuu dks Li"V dlft; s \

- izu 20& 'lky rFk dod ea dkbz nls vlrj fyf[k, A ½K-VSA½
- izu 21& l etkfydrk ,oa fo"ketkfydrk D;k gS \ ½K-VSA½
- izu 22& M;WjkekbfI Vht dks viwz dod D;ka dgk tkrk gS \ ½K-VSA½
- izu 23& ufydk vlnj ufydk ;kstuk D;k gS \ ½K-VSA½
- izu 24& fu;ktfykbuks dks thfor thok'e ekuk x;k gS D;ka \ ½K-VSA½
- izu 25& cIn ifjI pj.k r= Is D;k vfilki k; gS \ ½K-VSA½
- izu 26& euq; ds gn; d{kka ds uke fyf[k, A ½K-VSA½
- izu 27& xEvdUt; y I a qeu fof/k D;k gS \ ½K-VSA½
- izu 28& ngxgk ds dkbz nls dk;Z fyf[k, A ½K-VSA½
- izu 29& ^ekI ii; y FkSyh** Is D;k vfilki k; gS A ½K-VSA½
- izu 30& QuZ ds iktfyI dk ukefdr fp= cukb;s \ ½K-VSA½
- izu 31& piVs dfe ,oa xky dfe ea nls vlrj fyf[k, A ½K-VSA½
- izu 32& idfdr gyokgk ds uke Is fdl tlrq dks tkuk tkrk gS rFk ;g fdl
Qkbye Is I af/kr gS A ½K-VSA½
- izu 33& mMus okys ,oa v.Ms nus okys Lru/kjh tlrq/ka ds uke fyf[k, A ½K-VSA½
- izu 34& tkfrofuK Is vki D;k I e>rs gS \ ½U-VSA½
- izu 35& fo"kk.kp/ka ds 'kjh dh bdkbz dks D;k dgrs gS \ bl dh D;k fo'kkrk gsrh
gS \ ½U-VSA½
- izu 36& ouLifr 'kkL= ds tud fdl s dgk tkrk gS \ ½K-VSA½
- izu 37& blVjuSkuy dkm vkQ tyk ftdVk ukfeuDypj D;k gS \ ½K-VSA½
- izu 38& Mk;Ve dh dks'kdkfilfuK dh D;k fo'kkrk gS \ ½U-VSA½
- izu 39& 'lkyk k ,oa dodk k dk D;k vk'k; gS \ ½K-VSA½
- izu 40& vkdhZ cSDVfj;k dks thfor thokbe D;ka dgrs gS \ ½U-VSA½
- izu 41& eksjk txr dh iæ[k fo'kkrk crkb; A ½K-VSA½

- izu 42& ikbjhukbM dh mifLFkfr fdu 'kkyka dk fof'k'V y{k.k gS \ ½K-VSA½
- izu 43& ,d mFkyh unh ea /kxsuek ikk rk rk gvk jgrk gS tks gYdk yl y l k gA
ml dk uke crkb; A rFkk bl dk ,d iedk y{k.k ,oa bl ds DykVjkykLV
dh fo'kskrk crkb; A ½U-VSA½
- izu 44& fjfDI ;k ea LikjksQkbVk dh fLFkfr crkb; A ½U-VSA½
- izu 45& ,d ik: fid iqi ds L.S. dk ukekdr fp= cukb; A ½S-VSA½
- izu 46& fdl h f}chti=h iqi ds vko'; d vakka ds uke crkb; A ½U-VSA½
- izu 47& iRFjka Nkyka igkus nhokjka l s dkyh i iMk dk teuk ikjfLFkfrdh ds fy,
fdl idkj egroiwkz gA ½U-VSA½
- izu 48& l kbdI dh tMka ea ik;k tkus okyk dod ml ds fy, Qk; nen gS D; ka \
½U-VSA½
- izu 49& vyDtsMj qyfx }kjk [ksth xbl ^c.Mj Mx** dk uke ,oa L=kr dk uke
fyf[k, A ½K-VSA½
- izu 50& ue okrkoj.k ea diMka ij dN fnu ckn dkys dkys /kcs gkus dk D; k
dkj.k gA ½U-VSA½
- izu 51& LVkj fQ'k ,oa Ogy ds 'kjhj dh l eferh ea D; k vlrj gA ½U-VSA½
- izu 52& nak dks'kdkvka ;Dr cgplks'kdh; f}Lrjh; thoka ds rhu mnkgj.k ,oa ml
l ?k dk uke fyf[k, A ½K-VSA½
- izu 53& Tokyk dks'kdkvka }kjk mRI tU fdl l ?k dh fo'kskrk gS bl ds nks
mnkgj.k fyf[k, A ½U-VSA½
- izu 54& ,d chti=h ,oa f}chti=h rus dh dks'kdkvka dh vkrfjd l j puk ea nks
vlrj Li"V dhft, A ½U-VSA½
- izu 55& dod fo"k D; k gS \ ½K-VSA½
- izu 56& ckg; dadky ,oa vlr% dadky ea vlrj crkb; A ½U-VSA½
- izu 57& pexknM+ mMus okyk ik.kh gS fdllrq ml s Lruh oxl ea D; ka j [kk x; k gS \
½U-VSA½
- izu 58& ,d dod ftl dk 'kjhj ijfoghu cgplndh; dks'kdkvka dk cuk gvk gS

fu"kpū ds ckn dka/nkj flkfŪkōkyk tkbxtkikj cukrk gš bl ea ik;s tkus
okys yfıxd iztuu dh volFkkvka dks dōy fp= }kjk l e>kb; A

½U&S-VSA½

y?kqRrjh; izu %&

- izu 1& oxhıdj.k ds dkbz rhu eq; mnas; fyf[k, \ ½U-SA½
- izu 2& f}ukedj.k i)fr D;k gš \ bl ds vk/kkj ij fdllgha rhu thoka ds oKkfud
uke fyf[k, \ ½U-SA½
- izu 3& thok.kq dks'kdk dh l kettı; jpuk dk ukekıdr fp= cukb;s \ ½U-SA½
- izu 4& thok.kq dh gkfudkj d fØ;k,i dks fyf[k, A ½U-SA½
- izu 5& vkoRr chth ,oa vukoR chth iknika ea dkbz rhu vlrj fyf[k,A ½U-SA½
- izu 6& yky 'kky dk vkfFkd egRo fyf[k, A ½U-SA½
- izu 7& ykbsu getjs fy;s ykllnk;d gš A bl dFku dh iFV dhft, \ ½U-SA½
- izu 8& tšod y{k.k dks vk/kkj ekurs gq tUrq ,oa ikni ea dkbz rhu vlrj Li"V
dhft;š ½U-SA½
- izu 9& eqı ,oa Quz ds ikka ea dkbz rhu vlrj fyf[k, A ½U-SA½
- izu 10& gkbMk ea ikk.k dh fØ;k dš s gksh gš A bl s Li"V dhft, \ ½U-SA½
- izu 11& bdkbukMeMk Qkbye ea vuphyu dks Li"V dhft, \ ½U-SA½
- izu 12& VkiMks ;k byšDVd js dk ukekıdr fp= cukb;s \ ½U-SA½
- izu 13& dkMMk l ?k ds ikFked y{k.k dks fyf[k, A ½U-SA½
- izu 14& mMū fNıdyh MMk½ ds dkbz rhu egRoıwz y{k.k fyf[k, A ½U-SA½
- izu 15& l jhl i tUrqka ea vkokl h; vuphyu fufeR gkus ds dkbz rhu dkj.k
crkb;s \ ½U-SA½
- izu 16& fuEukıdr tUrqka ds oKkfud uke fyf[k, & ½U-SA½
½ı eul; ½ıı dkkıjkp ½ııı dpykll
- izu 17& txr ,uhesy;k ds ieqk y{k.k fyf[k, A ½U-SA½
- izu 18& ifrtšod inkFiz D;k gš \ fdllgha rhu ifr tšod inkFkd ds uke ,oa muds

L=kr dks crkb; s A

- izu 19& ekj ds dsl y ds yEdkV dk ukekdr fp= cukb; s \ ½U-SA½
- izu 20& dod }kjk ekuo ea QSyk; s tkus okys pkj jkxka ds uke rFkk ml ds dkjd thoka ds uke fyf[k, A ½U-SA½
- izu 21& eæd dks ,EQhfc; k oxl ea j[kus ds dkbz pkj mi ; Ør dkj.k crkb; s \ ½U-SA½
- izu 22& Qkbye ly/hgYeHfkt ds dkbz pkj y{k.k fyf[k, A ½U-SA½
- izu 23& if{k; ka dks mMus ea l gk; d gkus okys vuqlyu dks&dks l s g§ bl s fyf[k, A ½U-SA½
- izu 24& fdllgha pkj dod tfur ikni jkxka ds uke ,oa ml ds dkjd thoka ds uke crkb; s \ ½U-SA½
- izu 25& vkFkkā kMk tUrqka ds dkbz pkj y{k.k fyf[k, A ½U-SA½
- izu 26& eæd ds uj tuu ræ dk ukekdr fp= cukb; s \ ½U-SA½
- izu 27& mil ?k fl QSykdMk ds pkj egroi wZ y{k.k crykrs gq , d mnkgj.k nhft; s A ½U-SA½
- izu 28& ikv/kfhfj; k] eVkfhhfj; k rFkk ; fhfj; k oxl ds , d egroi wZ y{k.k fy[kdj iR; d ds mnkgj.k nhft; s \ ½U-SA½
- izu 29& vkdhcDVhfj; k ,oa ; çSDVfj; k ea dkbz nks vlrj crkb; A ½U-SA½
- izu 30& ofxzh fokku dk v/; ; u D; ka vko'; d g§ \ ½U-SA½
- izu 31& inkuØe ofxzh l oxl dk vjkggh Øe l s vkjs[k cukb; A ½U&S-SA½
- izu 32& oxhbj.k izkkyh dks ckj&ckj cnyus dh vko'; drk D; ka gpl \ ½U-SA½
- izu 33& ihf<+ ka ds , dklrj.k l s vki D; k l e>rs gā \ ½U-SA½
- izu 34& LikjQVhd ikls dks , d mnkgj.k ndj Li"V dhft, A ½U-SA½
- izu 35& v/kdFVdk l s iZr thok.kqka dh fo'kkrk, a crkb; s , oa mlga thfor thok'e dh Jskh ea j[kus dk dkj.k Li"V dhft, A ½U-SA½
- izu 36& uhys gfjr 'kby ,oa çSDVfj; k ea vlrj dhft, A ½U-SA½

- izu 37& ;fn ekujk l emj dks ikfjflFkfrd ræ l s gvK fn;k tk; rks izdfr ij i MæS
okys i Hkko dks fyf[k, A 1/2U-SA1/2
- izu 38& yDVkcfi yl vifj LV3Vkdcdl ySDVI dk mi; kx fdu Mš jh mRi knka ds
mi; kx ds fuekZk ea mi; kxh gA 1/2U-SA1/2
- izu 39& fuEu ij fvli.kh fyf[k, &
1/2a, u vtbl kxæi 1/2b Åxæi
- izu 40& R- Qkdkd k; fuu ,oa R- Qkdkbfjffku fdu 'kkyka ds o.kd gA 1/2K-SA1/2
- izu 41& o.kd ,oa l fpr Hkks; inkfZ ds vk/kj ij 'kkyka dh ryuk dfrt, A
1/2U-SA1/2
- izu 42& Likbjkxk; jk dks'kdk dk ukedfr fp= cukb; A 1/2S-SA1/2
- izu 43& ead dsl y dh L.S. dk ukedfr fp= cukb; A 1/2S-SA1/2
- izu 44& thjkd ljh ea ikni vuøe.k ds e: vuøe.k ea ead dk D; k egRo gS \ 1/2U-SA1/2
- izu 45& ØLVkst ykdsu ?kus txyka ds tud gS Li"V dfrt, A 1/2U-SA1/2
- izu 46& VsjMkQkbVk ,oa ck; kQkbVk ea l ekurk crkb; A 1/2U-SA1/2
- izu 47& ikni txr ds l jhl i fdllgs ,oa D; ka dgk tkrk gS \ 1/2U-SA1/2
- izu 48& thok.kp/ka ea vfrfjDr xqka dk ogu djus okys DNA [k.Mka dks D; k dgrs
gA \ budk egRo fyf[k, A 1/2U-SA1/2
- izu 49& ftu thoka l s l iVh }kjk ipyu gsrk gS muds 'kjh dh nks e[; fo'kkrk, a
fyf[k, A 1/2U-SA1/2
- izu 50& vkids {ks= ea ik; s tkus okys rhu dhVka ds l kekl; ,oa oKkfud uke
fyf[k, A 1/2U-SA1/2
- izu 51& dkV/ y dk oKkfud uke fyf[k, A 1/2K-SA1/2
- izu 52& ngh ,oa ; kxVl ea D; k vlrj gS \ 1/2K-SA1/2
- izu 53& ;hLV dk mi; kx fdl foVkehu dh ikfr gsrq gsrk gS \ 1/2U-SA1/2
- izu 54& yfxd iztuu ,oa vyfxd iztuu ea l s dks l k iztuu T; knk mi; Ør gS
vifj D; ka \ 1/2K&U-SA1/2

nh?kZ mRrjh; izu %&

- izu 1& thoka ds ukedj.k fdu fl)karka ij vk/kfjr gS bl s Li"V dhft;s \U-LA½
- izu 2& ^thok.kq gekjs fe= rFkk 'k=q nksuka gS" bl dFku dh i"V dhft, \U-LA½
- izu 3& ih<h ,dklrj.k l s D;k l e>rs gks \ bl s ekil thou pØ ds }kjk
l e>kb; ð \U-LA½
- izu 4& , ðdkdkilZ fdl s dgrs gâ \ bl ds izdkjka dks fp= l fgr Li"V dhft;s \
U-LA½
- izu 5& ukudkM/k ,oa dkM/k ea vlrj Li"V dhft;s A U-LA½
- izu 6& ,uhfyMk Okbye ds iæ[k y{k.k fyf[k, A U-LA½
- izu 7& Lru/kkjh oxZ ds y{k.k fyf[k, A U-LA½
- izu 8& fuEufidR tlrqka ds ipyu vaxka ds uke fyf[k, A U-LA½
½ velck ½ l l ½ gkbMk ½v½ ;yhuK ½ rkjk eNyh
- izu 9& vkj-,p- flogVdj us ikp txr oxhZdj.k fdu dkj.kka l s iLrkfor fd;k \
K-LA½
- izu 10& f}txr oxhZdj.k l s ikp txr oxhZdj.k D;ka J'SB gS \ dkj.k Li"V
dhft, A U-LA½
- izu 11& ikp txr oxhZdj.k ds iæ[k vk/kkjh; y{k.k dks&dks l s gS \ ½K-LA½
- izu 12& thok.kq ea yixd iztuu dks ml fof/k dk o.ku dhft, ftl ea fQech dk
fueZk gkrk gâ ½K-LA½
- izu 13& thok.kq dks'kdk dk ukefdr fp= cukdj nk&nks fe= ,oa 'k=q thok.kq/ka
ds uke fyf[k, \ ½K&U-LA½
- izu 14& ijkuh nhokjka ij ddku dh rjg yxs ikks ftl ea ijhdhV;y ,oa ijhxksu;y
ifÜk;ka tuukaks dks ?kjs jgrh gS dk uke fy[kdj ml ds thou pØ dk
fp= cukb; A ½K&U-LA½
- izu 15& dN Nk=ka dks rus dk ,d VpMk ikr gq/ka v/; ;u djus ij cldgy
c.My fc[kjs ,oa can izdkj ds FkA ;g fdl ikni oxZ dk ifrfuf/kRo
djrk gS \ ml oxZ ds iæ[k y{k.k crks gq rus dh vujLFk dkV dk

- I Hkkfor fp= iLrç dhft,A ¼U&S-LA½
- izu 16& fuEu 'kCnka dk vFkZ l e>krs gq fyf[k, dh ;g fdl izdkj ds thoka l s
l æf/kr gA buds iæ[k y{k.k Hkh nhft,A ¼U-LA½
- ¼1½ I hVh] ¼2½ ,LdkækiZ ¼3½ ifr tšod ¼4½ ik;jhukbM
- izu 17& Qp/w ;k e'k: e dk v/;;u tho foKku dh fdl 'kk[kk ea fd;k tkrk gS
bl oxZ ds iæ[k y{k.k ,oa vl; vkfFkZd egRo fyf[k,A ¼U-LA½
- izu 18& fdllgha pkj ykHknk; d ,oa pkj gkfudkj d dodka ds uke fy[kdj crkb;s
fd dod 'k=q gh ugha fe= Hkh gA ¼U-LA½
- izu 19& vkFkkā kMk dks tho e.My ds l Qyre tho ekuk tkrk gS dkj.k nçdj
Li"V dhft,A ¼U-LA½
- izu 20& eæd ds mlk; pj oxZ ea j[kus ds dkj.kka dks crkb; A ¼U-LA½

&&00&&

bdkbz & 3

fo"i; & thou dh bdkbz

vfr y?kpnRrjh; itu %&

itu 1& Vks/h ikv/Bl h l s D;k vflkik; gS \ ½U-VSA½

itu 2& ,-Vh-ih- dk ijk uke D;k gS A rFkk bl ea ÅtkZ fdl : i ea l fpr jgrh gA ½U-VSA½

itu 3& thou dk HkkSrd vk/kkj D;k gS bl s fdl oKkfud us dgk FkkA ½U-VSA½

itu 4& fl LVksyfK fdl s dgrs gA A ½U-VSA½

itu 5& Je folkktu l s D;k vflkik; gS \ ½U-VSA½

itu 6& dkf;d l d j.k dk vFkZ fyf[k, A ½U-VSA½

itu 7& ikjxE;rk ds vk/kkj ij f>Yyh ds izdkj crkb;s \ ½U-VSA½

itu 8& ijkl j.k D;k gS \ ½U-VSA½

itu 9& l fØ; vflkxeu dk D;k vFkZ gS \ ½U-VSA½

itu 10& tho nØ; dpu dh ifjHkk"kk fyf[k, A ½U-VSA½

itu 11& l cl s cMh rFkk l cl s Nks/h dks'kdk dk uke fyf[k, \ ½U-VSA½

itu 12& i {ekHk rFkk d'kke ds ,d dk;Z fyf[k, A ½U-VSA½

itu 13& ykbl kl ke dls vkRegR;k dh FkSyh D;k dgk tkrk gS \ ½U-VSA½

itu 14& F₁ d.k dgk ik;s tkrS gA \ bl ds Hkkxha ds uke crkb;s \ ½U-VSA½

itu 15& DykjktykLV ds jkl k;fud l ?kVu fyf[k, A ½U-VSA½

itu 16& xkYthdk; ds nks dk;Z fyf[k, A ½U-VSA½

itu 17& vol knu xqkkl ds vk/kkj ij jkbckl ke ds izdkj crkb;s \ ½U-VSA½

itu 18& fuEukfdr tUrqka ea xqkl =ka dh l ;k crkb;s & ½U-VSA½

½½ pjk ½ii½ euq; ½iii½ fcYyh ½v½ xk;

- izu 19& dlnzd ds nks dk;l fyf[k, A ½U-VSA½
- izu 20& dkbz hkh nks ekukd fdjkbM+ ds l keld; l = fyf[k, A ½U-VSA½
- izu 21& cgyhdj.k fdl s dgrs gā A ½U-VSA½
- izu 22& ouLifr ?kh dk fuekzk dš s fd;k tkrk gš \ ½U-VSA½
- izu 23& jkl k;fud l jpuK ds vk/kkj ij i k/hu ds izdkj fyf[k, A ½U-VSA½
- izu 24& fdj\$Vu D;k gš \ ½U-VSA½
- izu 25& izk'k l ŋen'khz ea n';eku ,d ikni dks'kdk dk utekfdR fp= cukb; A ½U-VSA½
- izu 26& ,utkbe dks tš mRij d D;ka dgk tkrk gš \ ½U-VSA½
- izu 27& l el =h fo"K fdl s dgrs gā \ ½U-VSA½
- izu 28& dks'kdk folkkftr D;ka gkrh gš \ ½U-VSA½
- izu 29& ,d dks'kfd; thoka dks vdk'skfd; D;ka dgk tkrk gš \ ½K-VSA½
- izu 30& A.D.P. dk ijk uke crkb; A ½K-VSA½
- izu 31& dks'kdk ea A.T.P. vj A.D.P. dk vlr% ifjorū Ātkz l xg l s fdl izdkj l cškr gš \ ½U-VSA½
- izu 32& i kdšj; kšjd dks'kdkvka ea dks'kdkxka ds vkkko ea vud tšod fØ; k, a dgka l i kfnr gkrh gš \ ½U-VSA½
- izu 33& dks'kdk flkfÜk fdl inkFkz dh cuh gkrh gš \ ½K-VSA½
- izu 34& dks'kdkax vj dks'kdk vlr%Fk ea vlrj crkb;s A ½U-VSA½
- izu 35& bdkbz f>Yyh foghu nks dks'kdkxks ds dšy uke crkb; A ½K-VSA½
- izu 36& dlnzd ds vykok iš'd xqka dk l ŋgu fdu dks'kdkxka ds }kjk ,d ih<h l s nš jh ih<h ea gkrk gš \ ½U-VSA½
- izu 37& jkbckl ke dks'kdh; dk;l ea fdl izdkj egroi nkz gš \ ½U-VSA½
- izu 38& VksykyLV fdl s dgrs gā \ ;g dgka ik;k tkrk gš \ crkb; A ½K-VSA½
- izu 39& jkbckl ke dk fuekzk fdl dks'kdkax ds }kjk fd;k tkrk gš \ ½K-VSA½

- izu 40& VkslykLV fdl s dgrs gā \ ;g dgla ik;k tkrk gS \ crkb; A ½U&S-VSA½
- izu 41& dlnzd ds ijkl jpkuk ukefdr fp= }jkk l e>kb; A ½U&S-VSA½
- izu 42& dflnzk ds ijkl jpkuk ukefdr fp= }jkk l e>kb; A ½K-VSA½
- izu 43& dks'kdk ds vlnj rRo fdrus : ika ea ik;s tkrs gā \ ½U-VSA½
- izu 44& dks'kdk ds vlnj ik;s tkus okys rRoka dks fdrus oxka ea cka/k x;k gS \ l e>kb; A ½U-VSA½
- izu 45& ty ds fdl xqk ds dkj.k l s dhV irak bl dh l rg ij vkl kuh l s py l krs gā \ ½K-VSA½
- izu 46& ty l kka ds fdu xfr; ka dk fu; eu , oa fu; U=.k djrk gS \ ½U-VSA½
- izu 47& dks'kdk dk vf/kdrj fgll k fdu&fdu dkcfud inkfka l s cuk gkrk gS \ fyf[k, A ½U-VSA½
- izu 48& dk, Tevk D; k gS \ vlg bl dh [kst fdl oKkfud us dh gS \ ½K&U-VSA½
- izu 49& dks l k jlk; u etbVd tgj dgykrk gS \ vlg ;g fdl i kls l s ikr gkrk gS \ ½K&U-VSA½
- izu 50& dks'kdk folhktu dh dks l h ikoLFkk dks'kdk pØ dh l cl s yEch voLFkk gsrh gS \ ½U-VSA½
- izu 51& dks'kdh; pØ ds fdl pj.k ea okLrfod dlnzd; folhktu gkrk gS \ ½U-VSA½
- izu 52& dks'kdk folhktu dh dks l h ikoLFkk l cl s Nk/h gsrh gS \ ½K-VSA½
- izu 53& 80 Qyka ds fuezk ds fy, fdrus dks'kdh; folhktu dh vko'; drk gkxh \ ½U-VSA½
- izu 54& tUrqa dh , h dks l h dks'kdk gS tis thou ea dhkh hkh folhkftr ugha gsrh gS \ ½U-VSA½
- y?kqRrjh; izu %&
- izu 1& vkskf/k m|sx ij thok.kq ds vuqz, sx fyf[k, A ½U-SA½
- izu 2& fd'kfe'k dks ikuh ea Mkyus ij Qy tkrk gS D; ka \ ½U-SA½

- izu 3& lykTek f>Yyh ds dk; kã dks fyf[k, A ¼U-SA½
- izu 4& dks'kdk ikpu rFkk dks'kdk oeu ea vlrj Li"V dhft, \ ¼U-SA½
- izu 5& jkbckl ke D;k gS \ bl ds dk; kã dks fyf[k, A ¼U-SA½
- izu 6& xqkl =ka dks vupki'kd okgd D;ka dgk tkrk gS \ ¼U-SA½
- izu 7& fyfiM† dh mi; kfxrk fyf[k, A ¼U-SA½
- izu 8& ikvhu dh I jpuK dks vehuks vEy dh J[kykvka ds vk/kkj ij crkb; s A ¼U-SA½
- izu 9& D.N.A. dh i qjkoFr dks Li"V dhft; s \ ¼U-SA½
- izu 10& ,ltkbe ds dkbZ rhu tfoD egRo fyf[k, A ¼U-SA½
- izu 11& Økfl x vkøj D;k gS A Li"V dhft; s \ ¼U-SA½
- izu 12& xqkl = dh I jpuK dk ukelfdr fp= cukb; s \ ¼U-SA½
- izu 13& I el =h dks'kdk folkkTu ds egRo fyf[k, A ¼U-SA½
- izu 14& y; udk; ds dkbZ rhu egRo i kZ dk; l crkb; s \ ¼U-SA½
- izu 15& ikdFj; kSvd rFkk ; dFj; kSvd dks'kdk ea vlrj Li"V dhft; s \ ¼U-SA½
- izu 16& tUrQ dks'kdk ; k ouLifrd dks'kdk dh byDVtu I (en'kiz jpuK dk ukelfdr fp= cukb; s \ ¼U-SA½
- izu 17& vlr% in0; h tkfydk dh I jpuK dks fp= I fgr o.ku dhft; s \ ¼U-SA½
- izu 18& I sVksfe; j dh fLFkr ds vk/kkj ij xqkl =ka ds izdkjka dks fp= I fgr crkb; s \ ¼U-SA½
- izu 19& [kfut dh egRrk dks Li"V dhft; s \ ¼U-SA½
- izu 20& D.N.A. dh I jpuK dk okV† u ,oa fØD ekMy dk ukelfdr fp= cukb; s \ ¼U-SA½
- izu 21& ,ltkbe dks i kkkfor djus okys dkj dks dks Li"V dhft; s \ ¼U-SA½
- izu 22& v)† =h rFkk I el =h folkkTu ea dkbZ pkj vlrj crkb; s \ ¼U-SA½
- izu 23& Økfl x vkøj dk egRo fyf[k, A ¼U-SA½

- izu 24& ,Utke rFkk mRijd ea vUvj Li"V dhft; s \ ½U-SA½
- izu 25& ikfyl djkBM ds egRo crkb; s \ ½U-SA½
- izu 26& dks'kdk dks l jpuRed ,oa fØ; kRed bdkbz D; ka dgk tkrk gS \ ½K&U-SA½
- izu 27& vk/kud dks'kdk fl)kUr dh ey crka dk o.kU dhft, A ½K-SA½
- izu 28& thoka ea iwzKDrrk ds xqk dk 0; kogkjcd mi; sx D; k gS \½U&A-SA½
- izu 29& ikni vsj iksV; kVd dks'kdk dh fikfuk ea vUvj dks l e>kb; A½U-SA½
- izu 30& dks'kdk dh lykTek f>Yyh fdl jkl k; fud inkfz dh cuh gkrh gS½K-SA½
- izu 31& dks'kdh; tho nD; Hke.k fdu dkjka }jk fu; fu=r gkrk gS \ o.kU dhft, A ½U-SA½
- izu 32& dks'kdk ea nh?z v.kvka ds idsk ,oa fu'dkl u dks D; k dgk tkrk gS \ ½U-SA½
- izu 33& DykjkLV ,oa ekvkdM; k Lo fu; fu=r bdkbz k gkrs gq Hkh dks'kdk D; ka dgkrs gS \ ½U-SA½
- izu 34& dñzd ds vrfjDr DNA ftu dks'kdkaks ea ik; k tkrk gS ml ds uke fyf[k, A ½K-SA½
- izu 35& fi uka l kbVkl l ,oa Qxkd kbVkl l ea ryuk dhft, A ½U-SA½
- izu 36& DykjkQy a ,oa DykjkQy b ea D; k vUvj gS \ ½U-SA½
- izu 37& dks'kdk foHktu ds l e; rdj fuekz fdl dks'kdk ds }jk gkrk gS \ ½K-SA½
- izu 38& lykTeM dk mi; sx vkupki'kd ; kfu=dh ea fdl : i ea fd; k tkrk gA ½A-SA½
- izu 39& ekud djkBM ds Hksrd ,oa jkl k; fud xqka dks l e>kdj fyf[k, A½U-SA½
- izu 40& ygl w ,oa l; kt ea feyus okys Vvk l djkBM dk uke fyf[k, A½K&U-SA½
- izu 41& Xykbkd kbMcd cak ,oa iVkbM cak ea dkbz rhu vUvj fyf[k, A½U-SA½
- izu 42& l iz ,oa fcpNq dk tgj fdl idkj dk ik/hu gS \ l jpuK ds vk/kj ij

- uke fyf[k, A 1/4U-SA1/2
- izu 43& U; fDy; kl kbV vlg U; fDy; kl/kbM dks ifjHkkf"kr dhft, A 1/4K-SA1/2
- izu 44& pkjxkD dk fu; e crkb; A 1/4K-SA1/2
- izu 45& ml ikVhu dk uke fyf[k, tks ruqEyka ea foyş] veksu; k ea vfoys
rFkk xel djus ij Ldflnr ugha gkrs gA 1/4U-SA1/2
- izu 46& , dy l e-h DNA vlg f} & l e-h RNA ds , d&, d mnkj.k crkb; A 1/4K-SA1/2
- izu 47& l Hh ,Utkbe ikVhu gkrs gş yfdu l Hh ikVhu ,Utkbe ugha gş bl dFku
dks l e>kdj fyf[k, A 1/4U-SA1/2
- izu 48& ifd.o dks tB mRijd fdl xqk ds dkj.k dgk tkrk gş \ 1/4K&U-SA1/2
- izu 49& ,Utkbej vdkcud mRijd l s fdl izkj flkuu gş \ l e>kb; A 1/4U-SA1/2
- izu 50& ,Utkbe ds rkyk pkch ifjdYiuk ds fØ; k&izkkyh dk o.ku dhft, A
1/4U-SA1/2
- izu 51& ,Utkbe ds fØ; k dks dks & dks l s dkjd iHkkfor djrs gş \ dkj.k l fgr
fyf[k, A 1/4U-SA1/2
- izu 52& fevkf l l & l ds ikQd iFke dh mi volFkk dk l fp= o.ku dhft, A
1/4A&S-SA1/2
- izu 53& thoka ea v) l e-h folkktu ds fdllgh rhu egroka dks l e>kb; A 1/4A-SA1/2

nh?kz mRrjh; izu %&

- izu 1& fo"kk.kq dh mi; kfxrk dks Li"V dhft; s \ 1/4S-LA1/2
- izu 2& lykTek f>Yyh dh "no ekstr ekMy" ds vltkj ij jpuk crkb; s \ 1/4S-LA1/2
- izu 3& Økeld ke D; k gş \ bl dh l jpuk rFkk dk; l dk o.ku dhft; s \ 1/4S-LA1/2
- izu 4& ekbVkdckfUM, k dh jpuk rFkk dk; kl dks fyf[k; s A 1/4S-LA1/2
- izu 5& ikni dks'kdk rFkk tUrq dks'kdk ea varj Li"V dhft; s \ 1/4S-LA1/2
- izu 6& dkckgkbMV ds izlj rFkk dk; l dks Li"V dhft; s \ 1/4S-LA1/2
- izu 7& D.N.A. rFkk R.N.A. ea vUrj fyf[k, \ 1/4S-LA1/2

- izu 8& R.N.A. dh I j p u k r F k i z k j k a d k o . k ũ d h f t ; s \ 1/8-LA 1/2
- izu 9& v) 7 = h d k f ' k d k f o h k t u d h i k O s t v o l F k d k o . k ũ f p = I f g r d h f t ; s \ 1/8-LA 1/2
- izu 10& , d i k d f s j ; k f V d d k f ' k d k d k u k e k f d r f p = c u k b ; s r F k b l d s e q ; y { k . k a d k s c r k b ; s \ 1/4&S-LA 1/2
- izu 11& f o " k k . k j t h o k . k j o k A p s j ; k d s I a n h k z e a d k f ' k d k f l) k l r d s v i o k n d k s I e > k b ; s \ 1/4-LA 1/2
- izu 12& d k f ' k d k d s v l n j A t k z r F k I p u k v a d s i o k g d k s v k j s [k r f p = d s e k / ; e I s I e > k b ; s \ 1/4&S-LA 1/2
- izu 13& j k b c k l k e d s i z k j , o a m u d s d k ; k a d k o . k ũ d h f t , A 1/4-LA 1/2
- izu 14& x q k l = d k s I j p u k U ; f D y ; k l k e e k M y d s v u d k j u k e k f d r f p = c u k d j o . k ũ d h f t , A 1/8-LA 1/2
- izu 15& f o f ' k ' V x q k l = f d l s d g r s g f \ b u d s i z k j k a d k I f p = o . k ũ d h f t , A 1/4&S-LA 1/2
- izu 16& t l r v a e a I f p r f d ; s t k u s o k y s , o a d h v a d s c k a d a k y e a i k ; s t k u s o k y s i k y h I s d j k b M d k s u k e I f g r o . k ũ d h f t , A 1/4-LA 1/2
- izu 17& d k f ' k d k f l k f ũ k , o a i k n i d k f ' k d k e a I f p r H k k f ; i n k F k z d s : i e a i k ; s t k u s o k y s i k y h I s d j k b M d k u k e I f g r o . k ũ d h f t , A 1/4-LA 1/2
- izu 18& d k y t V k y f d l i z k j d k f y f i M g S \ ; g g e t j s ' k j h j d s f y , g k f u d k j d H k h g S v k j v k o ' ; d H k h g S D ; k a \ 1/4-LA 1/2
- izu 19& e f L r " d r F k k I k s k f c u e a f e y u s o k y s t f V y f y f i M d s u k e , o a d k ; l f y f [k , A 1/4-LA 1/2
- izu 20& D N A d s M c y g f y D I e k M y d k s f p = } k j k I e > k b ; s \ 1/8-LA 1/2
- izu 21& , U t k b e d s i z e q k i z k j k a d k s m n k g j . k I f g r I e > k b ; s \ 1/4-LA 1/2
- izu 22& d k f ' k d k v a e a i h < t n j i h < t x q k l = k a d h I a ; k f d l i z k j f u f ' p r c u h j g r h g S \ I f p = I e > k b ; s \ 1/4&S-LA 1/2
- izu 23& I e l = h , o a v) 7 = h f o h k t u e a d k b z i k p v l r j c r k b ; s \ 1/4-LA 1/2

&&00&&

bdkbz & 4

fo"k; & ikni ,oa tUrq vkdkfjdh

vfr y?kqRrjh; izu %&

- izu 1& U;eVtQkj D;k gS \ ½U-VSA½
- izu 2& tM+ ds nks fof'k"V dk;Z fyf[k, A ½K-VSA½
- izu 3& rus ds ikFked dk;Z fyf[k, A ½K-VSA½
- izu 4& tuu dfydk fdl s dgrs gā \ ½K-VSA½
- izu 5& i.kkē LrIk rFkk i.kkkoUr ea nks vUvj crkb;s \ ½K-VSA½
- izu 6& f'kjk foll;kl fdl s dgrs gā \ ½K-VSA½
- izu 7& i.kēy D;k gS \ ½K-VSA½
- izu 8& frryhuēk djkyk l s D;k vfilki; gS A ½K-VSA½
- izu 9& nākjke fdl s dgrs gā \ ½K-VSA½
- izu 10& okfguh ,oa okfgfudk ea vUvj fyf[k, A ½K-VSA½
- izu 11& l jpuK ds vk/kkj ij l a ksth Ård ds izdkj crkb;s \ ½K-VSA½
- izu 12& : f/kj i k/hu D;k gS \ ½K-VSA½
- izu 13& jDr {kh.krk gkus ij 'kjhj ea D;k i kko iMfk gS \ ½K-VSA½
- izu 14& yl hdk rFkk : f/kj ea dkbz nks l ekurk fyf[k, A ½K-VSA½
- izu 15& ikyh l kbFkse;k D;k gS \ ½K-VSA½
- izu 16& vjŝ[kr i ŝkh Ård dk ukekfdR fp= cukb;s \ ½K-VSA½
- izu 17& : f/kj 'kjhj ds vUvj ugha terk gS D;ka \ ½K-VSA½
- izu 18& dfydk fdl s dgrs gā \ ½K-VSA½
- izu 19& tM+ : ikrj.k l s D;k rkrI ;Z gS \ ½K-VSA½
- izu 20& vkym ,d ruk gS D;ka \ ½U-VSA½

- izu 21& rus ds dkbz pkj dk;l fyf[k, A ½K-VSA½
- izu 22& vke ds i kks ½N½ ukbVktu dk fLFkjhdj.k D; ka ugha djrs \ ½K-VSA½
- izu 23& cjxn dh tMka dh fo'kskrk fyf[k, A ½K-VSA½
- izu 24& el yk tM+ dks l e>kb; A
- izu 25& ,d ik: fid iÜkh ds fofkklu cká Hkkxka dk ukekdr fp= cukb; A ½K-VSA½
- izu 26& ; fVdysj;k dh i fÜk; ka dh fo'kskrkvka dks l e>kb; A cká ny ds dkbz pkj ½U&K-VSA½
vfkl fyf[k, A
- izu 27& ifjtk; kak i qi fdl s dgrs gá \ ½U-VSA½
- izu 28& l jte[kh ds i qi dka ea ik; s tkus okys nyka ds izkija ds uke fyf[k, A ½K-VSA½
- izu 29& D;k dkj.k gS fd i fÜk; ka dh Áijh l rg pednkj gkrh gS \ ½S&A-VSA½
- izu 30& ,dl kpz tkbye l s vki D;k l e>rs gá \ ½U-VSA½
- izu 31& vkjh; l ogu i ny D;k gS \ ½U-VSA½
- izu 32& dEc; e ds dk;l fyf[k, \ ½U-VSA½
- izu 33& ifofkkth mÜkd ds nks y{k.k fyf[k, A ½K-VSA½
- izu 34& ckLV jskk D;k gS \ ;g dgk ik;k tkrk gS \ ½K-VSA½
- izu 35& okfguh ,oa okfgudk ea ,d varj Li"V dhft, A ½K-VSA½
- izu 36& ,fi Cyek D;k gS \ ½U-VSA½
- izu 37& 9yqs e Árd ds fofkklu Hkkxka dk uke fyf[k, A ½K-VSA½
- izu 38& fdu i kka ea l ogu i nyka dh l ;k N% l s vf/kd gkrh gS \ ½U-VSA½
- izu 39& vk{khjh ufydk ,oa tkbye okfgdk ea D;k varj gS \ ½U-VSA½
- izu 40& }kj dks'kdk, j dgk ikbz tkrh gá \ buds dkbz nks dk;l fyf[k, A ½K-VSA½
- izu 41& dSifj; u i fh dgk ik; h tkrh gS \ ½K-VSA½
- izu 42& cyhQkeZ dks'kdk, j D;k gS \ buds ,d dk;l fyf[k, A ½A&K-VSA½

- izu 43& fyxkeV rFkk VMu ea dkbz nks vrj fyf[k, A ½U-VSA½
- izu 44& 'kjhj ea ifjogu djrk gqk jDr terk ugha gS D; ka \ ½S-VSA½
- y?kqRrjh; izu %&
- izu 1& eti yk tMka ea Hkstu l xg ds fy; s gkus okys : i klrj.k dks Li"V dhft; \ ½U-SA½
- izu 2& ey xffkd dks fp= l fgr crykb; s \ ½U-SA½
- izu 3& izdln rFkk ?kudn ea rhu vlrj fyf[k, A ½U-SA½
- izu 4& ijxdkkks dk fuosku fdl s dgrs gā \ bl ds izdkja dks crkb; s A ½U-SA½
- izu 5& iqi ,d : i klrj.k ijkg gS \ bl s iæf.kr dhft, A ½U-SA½
- izu 6& i kka ea ik; h tkus okyh ifjnkh rFkk ry xffk; ka dk o.ku dhft; A ½U-SA½
- izu 7& ,d rf=d dks'kdk dk LoPN ukefdr fp= cukb; s \ ½U-SA½
- izu 8& l onh midyk Ård dks fp= l fgr Li"V dhft; s \ ½U-SA½
- izu 9& rus ds ok; ph; : i klrj.k dks l e>kb; s \ ½U-SA½
- izu 10& chtk.kq dh l jpuk dk ukefdr fp= cukb; s \ ½U-SA½
- izu 11& l ogu i y fdl s dgrs gā \ bl ds izdkja dk o.ku dhft, A ½U-SA½
- izu 12& : f/kj ds dk; l fyf[k, A ½U-SA½
- izu 13& j\$[kr] vj\$[kr rFkk gn; d i sh Ård ea dkbz rhu vlrj Li"V dhft, A ½U-SA½
- izu 14& mikLFk rFkk vLFk ea vlrj fyf[k, A ½U-SA½
- izu 15& eyVki D; k gS \ bl dk ,d egRo fyf[k, A ½K&A-SA½
- izu 16& eti yk tM+ ds rhu : i krj.kka dk o.ku dhft, A ½K-SA½
- izu 17& dks'kY; ,oa rh(.ko/kz ea dkbz ,d vrj mnkgj.k l fgr fyf[k, A ½K-SA½
- izu 18& l a Dr ,oa l jyi ūkh ea dkbz rhu vrj fyf[k, A ½U-SA½
- izu 19& l gi= ,oa vuq= D; k gS \ l e>kb; A ½U-SA½

- izu 20& ,d ik: ih iqi dh yr dkV l jpuK dk Li"V ukekfdR fp= cukb; A
1/4A&S-SA1/2
- izu 21& Vd w ryl h ds i qika ea ikbz tkus okyh iqi l Eefr dk l fp= o.ku dhft, A
1/4K-SA1/2
- izu 22& Mel/kstku ifjcyē lyhjke dgq ik; s tkrS gā buds , d&, d dk; l fyf[k, A
1/4K-SA1/2
- izu 23& vxLFk dks'kdk fl)klr D; k gS \ 1/4K-SA1/2
- izu 24& yfl dk D; k gS \ bl ds nks dk; l fyf[k, A 1/4K-SA1/2
- izu 25& 'kfk D; k gS \ bl LFku ij l tu gkus ds dkj.k l e>kb; A 1/4U-SA1/2
- izu 26& l fkdj fdl ÅŪkd ea ik; k tkrk gS \ bl ds D; k dk; l gā \ 1/4K&U-SA1/2
- izu 27& Lruh vLFk dh vuqLFk dkV dk ukekfdR fp= cukb; A 1/4A-SA1/2
- izu 28& yfl dk ea yky jDr dks'kdk ugha gkrhA fQj Hkh ; g jDr ds l eku
mi; kxh rjy ÅŪkd gS l e>kb; A 1/4U-SA1/2
- izu 29& U; jkfy; k dk ukekfdR fp= cukb; A 1/4S-SA1/2
- izu 30& i'kh; [kM dks ifjHkkf"kr dhft, A 1/4K-SA1/2
- izu 31& ihyh ,oa yky vLFkeTtk ea Hkn dhft, A 1/4U-SA1/2
- izu 32& pV yxus ij jDr fudyrt gS rFk FkMh nj ckn te tkrk gā l e>kb; A
1/4U-SA1/2
- izu 33& jDr dks'kdk, a dgq ik; h tkrh gā buds dk; kā dks fyf[k, A 1/4K-SA1/2
- izu 34& Y; nks kbV+ D; k gS \ buds fofHku i kdkjka dk mYys[k dhft, A 1/4K-SA1/2
- izu 35& tM+ ds fofHku l jpuKRed Hkxka dk l fp= o.ku dhft, A 1/4K-SA1/2
- izu 36& i.kkē Lrkk ,oa i.kkkoR ea dkbZ pkj varj Li"V dhft, A 1/4U-SA1/2
- izu 37& i fŪk; ka ds egRo dks l e>kb; A 1/4S&A-SA1/2
- izu 38& Li"V dhft, fd iqi ,d : ikrfjr ijkg gā 1/4A-SA1/2
- izu 39& fuEufyf[kr ikka ea fdl idkj ds okLdgy cMy ik; s tkrS gā l fp= uke

- fyf[k, A 1/8&K-SA½
- ¼½ eDdk dh tM+ ¼½ I jtef[kh dk ruk
- izu 40& fuEu ea , d&, d vrj fyf[k, & ¼U-SA½
- ¼½ , DI kpZ , oa , .MkdZ
- ¼I½ d&Ec; e , oa flyks e
- ¼III½ dksyudkbek , oa Ldsyjsudkbek
- ¼V½ I ák'oz , oa I ef}ik'oz I ogu iy
- izu 41& mRifük ds vk/kkj ij ifolkkth ÅÜkoka ds izdkj dks I e>kb; Å ¼U-SA½
- izu 42& ;¼ekupl/k D;k gS \ , d rf=dh; mnñhiu fdl izdkj ;¼kkupak dks ikj ¼K-SA½
- djrh gÅ
- izu 43& vflFk , oa miklFk ea dkbZ rhu vrj I fp= fyf[k, A ¼U-SA½
- izu 44& vflFk eSVDI ea dks&dks I h ikñhu gsrh gÅ ; g eSVDI fdu yo.kka ds ¼S-SA½
- tek gis tkus I s dMk gis tkrk gÅ
- izu 45& 'or : f/kj dks'kdk, j fdrus izdkj dh gsrh gS \ buds dk; kã dks fyf[k, A ¼A-SA½
- nh?kZ mRrjh; izu %&
- izu 1& i.kõlr fdl s dgrs gÅ \ bl ds : iklrj.kka ds ckjs ea fyf[k, A ¼U-LA½
- izu 2& chtk.MU;kl ij I ð{klr fVli.kh fyf[k; s A ¼U-LA½
- izu 3& U; jkU I D;k gS \ bl dh I jpkuk rFkk dk; kã dks Li"V dhft; s \ ¼U-LA½
- izu 4& tfVy LFk;h Ård D;k gS \ i kñka ea ik; s tkus okys dkbZ , d tfVy Ård ¼U-LA½
- dk I ð{klr ea o.ku dhft, A
- izu 5& ekuo ds : f/kj dk FkDdk cuus dh fØ;k dks vkjs[kr fp= }kj k Li"V ¼U-LA½
- dhft, A
- izu 6& fuEufyf[kr i kñka dh tMka ds : iklrj.kka ds uke fp= mnkgj.k I fgr ¼U-LA½
- fyf[k, &
- ¼½ vejcy ¼I½ jkbtkQkj ¼III½ vkñdM ¼V½ fl ?kkMk

¼½ ck; kfQye

- izu 7& tM+ ,oa Hkfexr rus ea dkbz ikp vlrj mnkgj.k I fgr fyf[k, A ¼U-LA½
- izu 8& rus ds v)l ok; oh; : ikarj.k D; k gS \ buds fofHku idkjka dk I fp= o.ku dhft, A ¼K-LA½
- izu 9& fdl h Hh ikks dh tM+ ds I jpuRed Hkx dk I fp= o.ku dhft, A ¼K-LA½
- izu 10& fo"ke if.krk ,oa vl eif.krk dks mnkgj.k I fgr I e>kb; A ¼U-LA½
- izu 11& iqi i=ka dk fuo'ku ,oa bl ds idkjka dks I fp= mnkgj.k I fgr o.ku dhft, A ¼K-LA½
- izu 12& I f{klr fvii.kh fyf[k, & ¼U&S-LA½
¼½ jcyj{khj ÅÜkd ¼II½ xifky ÅÜkd ¼III½ edjn xifk
¼V½ ikpd xifk ¼W½ jftu ufydk, a rFk ry xifk; k;
- izu 13& ,d chti=h; ,oa f} chti=h; rus dh vkrfjd I jpuvka ea vrj ek= ukeddr fp= dh I gk; rk I s dhft, A ¼S-LA½
- izu 14& i f'k; ka dh fØ; kfof/k I e>kb, A ¼U-LA½
- izu 15& lykTek fdl s dgrs gâ \ bl dh I jpuK ,oa egRo dks fyf[k, A ¼K&S&A-LA½
- izu 16& U; jkll D; k gS \ bl dh I jpuK rFk dk; kâ dks fyf[k, A ¼K&S-LA½
- izu 17& euq; ds 'kjij ea ikbz tkus okyh i f'k; ka dk ryutRed fooj.k dkbz ikp fclnq/ka ea dhft, A ¼U-LA½
- izu 18& jDr dk FkDk cuus dh fØ; kfof/k dks I foLrkj I e>kb; A ¼U-LA½

&&00&&

bdkbz & 5

fo"K; & ikfjLFkfrd ,oa okfudh

vfr y?kqRrjh; itu %&

itu 1& tlenj Kkr djus dk l= fyf[k, \ ½K-VSA½

itu 2& bdkVku dk vFkz Li"V dlft;s \ ½K-VSA½

itu 3& l ef"V ?kuRo fdl s dgrs gā \ ½K-VSA½

itu 4& ,d rtykc ds ikjra= ea ik;s tkus okys tfod ?kVd dks crkb;s \ ½K-VSA½

itu 5& tho e.My fdl s dgrs gā bl ds izdkja ds uke fyf[k, A ½K-VSA½

itu 6& Vkbxj ikstDV D;k gS \ ½K-VSA½

itu 7& ou izl/ku dk vFkz Li"V dlft;s \ ½K-VSA½

itu 8& gcġj;e D;k gS \ ½K-VSA½

itu 9& jk"Vh; m|ku ,oa vH;kj.; ea nks vlrj fyf[k, A ½K-VSA½

itu 10& dkbz pj j LFkyh; ikjra= ds uke crkb;s \ ½K-VSA½

itu 11& VDI kukeh D;k gS \ ½K-VSA½

itu 12& VDI kukeh ds tud dk uke fyf[k,A ½K-VSA½

itu 13& yfxd f}: irk fdl s dgrs gā \ ½K-VSA½

itu 14& fl cfya tkfr;k D;k gS \ ½K-VSA½

itu 15& tul ġ;k ?kuRo l s D;k rkr;Z gS \ ½K-VSA½

itu 16& bdkra= dk 'kcn iz;lx l oġFke ftl oKkfud us fd;k mudk uke D;k gS ½K-VSA½

itu 17& bdkra= dks ifjHkkf"kr dlft,A ½K-VSA½

itu 18& tyh; ikjra= ds iæ[k ?kVd dks l s gā \ ½K-VSA½

itu 19& l ef"V ,oa l epk; ea dkbz ,d varj fyf[k,A ½U-VSA½

izu 20&	ikni vuøe dk D;k vFkz gS \	½K-VSA½
izu 21&	Ojkekñl D;k gS \	½K-VSA½
izu 22&	Åtkz ds nl ifr'kr fu;e dks le>kb; A	½U-VSA½
izu 23&	df=e ikfjra= ds nks mnkgj.k nñft, A	½U-VSA½
izu 24&	thoke ,oa ikfjrñ= ea varj fyf[k, A	½U-VSA½
izu 25&	vñ; kj.; D;k gS \	½K-VSA½
izu 26&	WLF India dh LFkkiuk dc dh x; h \	½K-VSA½
izu 27&	ou izñ/ku dk vFkz le>kb; A	½U-VSA½
izu 28&	taxyh x/kk dk egro D;k gS \	½A-VSA½
izu 29&	m ku ,oa vñ; kj.; ea ,d varj Li"V dñft, A	½U-VSA½
izu 30&	NÜkhl x<+ dk jktdh; i'kq ,oa i{kñ dk uke fyf[k, A	½K-VSA½

y?kñRrjh; izu %&

izu 1&	tul ð;k fu;= .k ds mik; crkb;s \	½U-LA½
izu 2&	ekuo fufeñ dkbz ,d ikfjra= dk o.kñ dñft;s \	½U-LA½
izu 3&	izñr ea vñDl htu pø dks Li"V dñft;s \	½U-LA½
izu 4&	oll; thoka ds egro fyf[k, A	½U-LA½
izu 5&	tñod leñk; ds y{k.k fyf[k, A	½U-LA½
izu 6&	ikfjñLFkñrd fijkfem fdl s dgk tkrk gS \ bl ds izñkñka ds uke fy[kdñ] thoñkkj ds fijkfem dk fp= cukb;s \	½U-LA½
izu 7&	[kk Jðkyk rFkk [kk tky ea vñrj Li"V dñft;s \	½U-LA½
izu 8&	oll; tkfr; ka ds l j{k.k ds fy;s fd;s x;s izñ kl ka dk o.kñ dñft;s \	½U-LA½
izu 9&	NRrhl x<+ ds pkj vñ; kj.; rFkk pkj jk"Vñ; m kuka ds uke fyf[k, A	½U-LA½
izu 10&	tkfr ,oa mi tkfr ea dkbz nks varj fyf[k, A	½U-LA½

- izu 11& thfud tkfr vo/kkj.kk D;k gS \ ½K-LA½
- izu 12& i knf'kdrk dks l e>kb; A ½U-LA½
- izu 13& ^l ef^V ikfjLFkfrdh** l s D;k rkRi ; l gA ½U-LA½
- izu 14& tul [; k fu; æ.k ds dkbz rhu mik; fyf[k, A ½A-LA½
- izu 15& l gthfork ds nksuka izdkj dks ifjHkkf"kr dhft, A ½K-LA½
- izu 16& ifjLFkfr vuøe ds rhuka izdkj dks fyf[k, A ½K-LA½
- izu 17& rkyk ds ikfjLFkfrd rU= ds fofHkku ?kVd dk ukekfidr fp= cukb; A ½S-LA½
- izu 18& [kk| J[kyk rFkk [kk| tky ea dkbz pkj vlrj Li^V dhft, A ½U-LA½
- izu 19& gkbMkstu pØ dk vkj[th; fp= cukb; A ½S-LA½
- izu 20& fl) dhft, fd izk'k ikjra= ds fy, ,d vko'; d dkjd gA ½S-LA½
- izu 21& izdfr ea dSYl ; e dk pØhdj.k fdl izdkj gkrk gS \ ½S&U-LA½
- izu 22& vkøyk] gjk] cfgMk dk okuLifrd uke fyf[k, A ½K-LA½
- izu 23& l kepkf; d ; k l keftd okfudh ds mnæS; fyf[k, A ½K-LA½
- izu 24& ^[krjs ea i Mh tkfr vo/kkj.kk** l s D;k gS \ ½U-LA½
- izu 25& ukbVkstu pØ dk egRo fyf[k, A ½A-LA½
- izu 26& ekuo fufeR ikfjLFkfrd ra= D;k gS \ ½K-LA½
- izu 27& ouka ds vkfFkd egRo ij ,d fucak fyf[k, A ½S-LA½
- izu 28& l ef^V dks iHkkfor djus okys pkj dkjdka dk o.ku dhft, A ½K-LA½
- izu 29& thoh; rFkk vthoh; ?kVdka ds chp ikjLifjd l Ecu/k dks l e>kb; A ½U-LA½
- izu 30& ^tho eMy vkjf{kr ; k ck; fLQ; j fjtoz" ij l f{klr fVli.kh fyf[k, A ½K-LA½
- izu 31& jkbukfl jkW ,oa dLrjh ex ds fouk'k dh fLFkr ea vkus ds dkj.k fyf[k, A ½K-LA½

- izu 32& vkgj tky dk vFkz Li"V djrs gq ,d tky dk j[tkfp= cukb; A 1/8-LA 1/2
- izu 33& "l ef"V dk vkrfjd ifj{ki.k** fdl s dgrs gA iqt forj.k dks l e>kb; A 1/4-U-LA 1/2
- izu 34& fuoZhdj.k jkdus ds dkbz pkj mik; fyf[k,A 1/8-K-LA 1/2
- izu 35& ifjræ ea Åtkz dk iðkg dk vkj[th; fp= fyf[k,A 1/8-LA 1/2
- izu 36& ryNVh; pØ rFkk xš h; pØ dks mnkgj.k l fgr l e>kb; A 1/4-U-LA 1/2
- izu 37& l feikškđ ,oa nh?kz ikškđ rRo dks mnkgj.k l fgr l e>kb; A 1/4-U-LA 1/2
- izu 38& NÜkhl x<+ ds dkbz pkj jk"Vh; m|ku ,oa vH; kj.; ds ftyk ,oa l jf{kr ol; tho dk o.ku dhft,A 1/8-K-LA 1/2
- izu 39& thoh; i;kbj.kh; l dV ij l f{kr fvli.kh fyf[k,A 1/4-U-LA 1/2

nh?kz mRrjh; izu %&

- izu 1& ifjræ ea Åtkz ds iðkg dks Li"V dhft;s \ 1/4-U-LA 1/2
- izu 2& [kr]s ea l Mh tkr; ka dh vo/kkj.kk l s D;k l e>rs gks \ 1/4-U-LA 1/2
- izu 3& Hkkjr ea fLFkr iæq[k okuLifrd m|kuka dk o.ku dhft;s \ 1/4-U-LA 1/2
- izu 4& [kfutka ds pØhdj.k l s D;k rkr; ;Z gS \ QkLQkj l pØ dks l e>kb; A 1/4-U-LA 1/2
- izu 5& ?kkl ds eñku ds ikfjrl= dk o.ku dhft,A 1/8-K-LA 1/2
- izu 6& [kk| J[kyk dk l fp= o.ku dhft,A 1/4-U-LA 1/2
- izu 7& ,d ou ea vix yxus l s l eLr ouLifr u"V gks x; hA nh js o"iz ml ou inšk ds bdkfl LVe dh ouLifr ds : iklrj dh : ijs[kk yxlkx 4 iDr; ka ea Li"V dhft,A 1/4-U-LA 1/2
- izu 8& [kkn; J[kyk rFkk [kkn; tky ea dkbz pkj vrj fyf[k,A 1/4-U-LA 1/2
- izu 9& inšk.k D;k gS \ okrkoj.kh; inšk.k ds D;k dkj.k gā budh jkdFlke ds mik; fyf[k,A 1/8&A-LA 1/2

- izu 10& ~fodj.k inlk.k l cl s gkfudkj d inlk.k gš bl dFku dh i fV mnkgj.k
 l fgr dhft, A ¼U-LA½
- izu 11& /ofu inlk.k] ok; q inlk.k] ty inlk.k] enk inlk.k ds dq hko rFkk
 fu; æ.k fyf[k, A ¼K-LA½
- izu 12& ouka ds egRo dks l f{klr ea o.ku dhft, A ¼A-LA½
- izu 13& ou l j{k.k l s vki D; k l e>rs gš \ ou l j{k.k ds fy, dks l s mik; fd; s
 tkus pkfg, A ¼A-LA½
- izu 14& ou fouk'k ds dkj.kka dk foLrkj i d l e>kb; A ¼U-LA½
- izu 15& ekuo tul q; k dks i hkkfor djus okys dkjdka dk o.ku dhft, A ¼K-LA½

&&00&&

oLr(u"B

bdkbz & 1

fo"K; & tšod l d kj

- izu ¼½ ,d 'kčn ea mŭkj nřft,A
- izu 1& tho foKku dh og 'kk[kk ftl ds vřrxř ikni thok'eka dk v/; ;u fd;k tkrk gš D;k dgykrk gs \
- izu 2& l jhdYpj 'kčn fdl dhV l s l čf/kr gs \
- izu 3& ØkeVksktQh ea i fŭk; ka ds jl l s ihys jak dh i ĩh fdl o.kčd dh mi fLFkr dks inf'kř djrh gs \
- izu 4& l cl s cMk i ĩi dks l k gs \
- izu 5& vpkud gpz ošKřfud [kkstka dks D;k dgk tkrk gs \
- izu 6& thoka ea gpz of) ,oa l e; ds e/; [křps x;s oš dks fdl uke l s tkuk tkrk gs \
- izu 7& thoka ea ikn tky dh mi fLFkr fdl vkokl h; vuřy u dks inf'kř djrh gs \
- izu 8& gšMkus us fofo/k ; křxdka ; ĩr ikřhu xřkz l eqh ty dks D;k uke fn;k Fkk \
- izu 9& iFoh ij iFke izdk'k&l dš'kh tho dks l s Fks \
- izu 10& dks'kdkvka ea vkuřkř'kd xřkka dk l řj.k dks djrk gs \
- izu 11& thok'eka ds vk; q fu/křj .k gřq jřM; křkeřz fof/k dks D;k dgk tkrk gs \
- izu 12& vk/křud ekuo dk fodkl fdl egkdYi ea gřk \
- izu 13& i f{k; ka ,oa l jhl i ka dh l a křtdMh ds thok'e dks D;k uke fn;k x;k gš
- izu 14& ~0; fDrořŭk] tkřrořŭk dh i řjkofŭk djrk gš** mDr dFku fdl dk gs \
- izu 15& mi křř y{k.kka dh o křxřr dk fl) křr yřkdz us fdl tho ds mřkj .k }kjk Li"V fd;k FkkA

izu 16& 'k=ɣka l s j{kk grq fdl h tho ds jæk} : i] jpuk ea , d k ifjorðu ftl l s
vú; tho dk /kk[kk gks dgykrk gS \

izu 17& mRifjorðokn fdl oKkfud us iLrqr fd;k Fkk \

izu 18& l eku mRifúk ,oa flkkuu jpuk ,oa dk; l okys vakra dks D;k dgk tkrk gS \

- mùkj%&
1- ikni thokf'edh	2- jške dhV	3- t9FkksQy
4- iñlyhfl ;k	5- fl jf.Mfi Vh	6- fl XekbM oØ
7- tyh; vuplyu	8- iðl tfod l w	9- l kbukcDVhfj ;k
10- Mh-, u-, -	11- dkzUMfVæ	12- l hukstkbð
13- vkfdz, kVfj l	14- ghdy	15- ftjkQ
16- vuggj.k flkfeØh	17- g; wkkMhfca	18- l etkr

izu 19& fjDr LFkkuka dh ifr l dhft, &

izu 1& tho foKku ds tud ----- gS A

izu 2& tho foKku dh og 'kk[kk ftl ds varxðr thoka ds vkil h okrkoj.k ds
l cakra dk v/; ; u djrs gá ----- dgykrk gS A

izu 3& vupki'kdrk ds vk/kj ij ekuo tkfr dks JSB cuk; s tkus dh 'kk[kk ---
----- dgykrh gS A

izu 4& l cl s Nk/k chd dk uke ----- gS A

izu 5& fo'o dk fo'kkyre ik.kh dk uke ----- gS A

izu 6& fo'o dk l cl s cMk Qy ----- gS A

izu 7& l cl s l fe dks'kdh; l jpuk ----- gS A

izu 8& vdLekr gþz oKkfud [kkst dks ----- dgrs gá A

izu 9& MAB dk vFkz ----- gS A

izu 10& l w l iFoh l s ----- yk[k xqk cMk gS A

izu 11& fl dks k ik'kk fo'o dk l cl s vf/kd mez okyk tho gS A ftl dh mez
----- l s ----- o'kz rd dh vkadh xbl gS A

- izu 12& dNþyk dh mez yxllkx ----- o"lz gkrh gS A
- izu 13& iFoh ij cuus okyk iFke láysh tho ----- Fkk A
- izu 14& thokr thokRiFRr dk fl)kar ----- us cuk; k A
- izu 15& vldk'k xak rFkk fl rkjka ds fuekzk dh ifjdYiuk ----- dgykrh gA
- izu 16& thoka ds vo'kshka ;k pVvkuka ea ncs fpulgka dks ----- dgrs gA A
- izu 17& fdl h Hkh euq; ea yxllkx ----- vo'ksh vak ik; s tkrS gA A
- izu 18& fdl h tkfr ds fodkl ds bfrgkl dks ----- dgrs gA A
- izu 19& l jpuKRed : i l s , d l eku vaka ----- vak dgrs gA A
- izu 20& dk; kRed : i l s l eku vaka dks ----- vak dgrs gA A
- izu 21& fdl h ----- ea dgy thoka dh l q; k dks tho dksk dgrs gA A
- izu 22& tD fodkl dk mRifjorZuokn ----- oKkfud us fn; k A
- izu 23& itdfrd p; u okn ds ilrqrdrkz ----- oKkfud Fks A
- izu 24& okrkoj.k ds vuq kj vuphyu ds dkj.k cuus okys vaka dks -----
- y{k.k dgrs gA A
- izu 25& l cl s cMk tarq dks'kdk ----- i {kh dk ----- gA
- izu 26& vk; pñ ds tud ----- gA
- izu 27& ouLifr foKku ds firK ----- dks dgrs gA
- izu 28& ofxbh dk firK (Father of Taxonomy) ----- oKkfud dks dgrs gA
- izu 29& Historic Planetarium ds ys[kd ----- gA
- izu 30& General Planetarium i qrd dks ----- us fy[k FkkA
- izu 31& f=uke i) fr ds vuq kj Hkkjr ds dksvk dk oKkfud uke ----- gS A
- izu 32& e/kpD[kh ikyu ----- dgykrk gS \
- izu 33& -----] foKku dh og 'kk[kk gS ftl ds vrxr ml inkFkz o Átkz

dk v/;;u fd;k tkrk gš tks thora= dk Hkkx Fkk ;k gš \

izu 34& dks'kdks ,oa dks'kdk varLFks dks dks'kdk I s vyx djus -----
fof/k iz,Ør gkrh gA

izu 35& Åtkz dk e[; L=kr gkus ds dkj.k ----- dh fuf'pr ek=k jDr ea
vko';d gA

izu 36& thoka ds 'kjhj ea oLrqka dk fuelzk ----- fØ; kvka ds dkj.k gkrk
gš \

izu 37& bl izdkj dk ra= ftl ea Åtkz dk izkg fujDrj cuk jgrk gš -----
dgykrk gA

izu 38& ATP ea OkLOV eydka ds iFkd gkus grq ----- ,Utke vko';d
gA

izu 39& thfor fLFkj voLFk ,d Lo;a fu;f=r bdkbA ,d h Lo; &fu;f=r izkkyh
----- dgykrh gA

izu 40& fl Xek;M oØ ds e/; ea oØ I hkk mij mBrk gš bl voLFk dks -----
dgrs gA

izu 41& fuf'pr I e; ea ikFked ,oa vfre Hkkjka dk varj ----- dgykrk
gA

izu 42& iVhu ds ty I fgr d.k ftudk cMk : i dks ,IjoVt dgk x;kj QkDI
us mlga ----- uke fn;k FkkA

izu 43& vkDI htu ds okrkoj.k ea eDr gkus I s vkfn thoka ds 0; ogkj ifjorZu
vk;A bl ?kVuk dks ----- ds uke I s tkuk tkrk gA

izu 44& ijkcXuh fdj.kka dks iFoh rd igpus I s jksdus ----- dh ijr
mÜkjnk;h gA

izu 45& 3-2 vjco"iz izl dk thok'e tks nf{k.k vYhdK I s ikr gqk ftl dk uke
vkfdz, kLQhjkBMt ckjcjVkusfll I gA

izu 46& thokf'edh ds tud ----- dks ekuk tkrk gA

mÜkj%& 1- 2- 3- 4-

5-	6-	7-	8-
9-	10-	11-	12-
13-	14-	15-	16-
17-	18-	19-	20-
21-	22-	23-	24-
25-	26-	27-	28-
29-	30-	31-	32- , i hdYpj
33- thofokku	34- vi dlnzk	35- 'kdjk	36- mi p; u
37- [kykra=	38- QkLQVst	39- l eLFkki u	
40- , DI i kVfU'k; y voLFkk	41- , Cl yW of)	42- ekbØkLQh; l l	
43- vkDI ltu Økkr	44- vkstku	45- l kbukcDVhfj; k	
46- fy; kukMkz n foll h			

izu ¼C½ mfpr l ædk tkfM+ &

1- vks kfxd vfrd".krk	¼i½ vo'kshk vax
2- MkfoL	¼ii½ vYidkfyd vupnyu
3- i kVksVj l	¼iii½ Hkwh; fodkl
4- thor-tkRi fÜk	¼iv½ ehl kstkb d egkdYi
5- /ni ea Ropk dkyk gkuk	¼v½ Vkb, fl d dYi
6- Hkukka ea vakra ea l el w-h
foHkktu }kj k of)	¼vi½ foLVu cV/yfj; k
7- uoMkfoLokn	¼vii½ chxy
8- oku cş j dk fl) kkr	¼viii½ QQMz okyh eNyh
9- d.kz iYyo i f'k; kj	¼ix½ fØVfi ; l dYi
10- 'ky ioR Økkr	¼x½ vxLr chtesu
11- Mk; ukd kj dh mRi fÜk	¼xi½ , Øskujh of)

12- Mk; uki kj dk i ru %xii½ ÝkfUI LdkjMMh

- mÜkj%& 1- & %wi½ 2-& %vii½ 3-& %viii½ 4-& %xii½ 5-&%ii½
- 6-& %xi½ 7-& %x½ 8-& %iii½ 9-& %i½ 10-& %v½
- 11-& %w½ 12-& %x½

&&&00&&&

bdkbz & 2

fo"k; & thou dh fofokrk

izu %A½ I R; @ vI R; fyf[k, &

- izu 1& eksufj;u dkskk ea jkbckd kEI mi fLFkr gkrs gñ A
- izu 2& eksufj;u dkskk ea I q æfBr ukfkkd mi fLFkr gkrk gñ A
- izu 3& dñ I e; iñz I k; ukcDVhfj;k dks 'kky ekuk tkrk Fkk A
- izu 4& xie iktfVo cDVhfj;k ea yxHkx 20 vehuks , fl M gkrs gñ A
- izu 5& thok.kq rdudh dk vkfo"dkj , vsuoxz us fd;k Fkk A

izu %B½ fjDr LFkku dh iñz dhft, &

- izu 6& thfor thok'e ----- cDVhfj;k dks dgrs gñ A
- izu 7& L.S.D. I Eekgd inkFkz ----- dod I s i klr gkrk gñ A
- izu 8& yky Hkjs dod dks ----- dod dgrs gñ A
- izu 9& HksoKkfudka pVVkuka dks igpkuus ea enn djrs gñ A
- izu 10& tñod fu;æ.k ----- , oa ----- dod }kjk dhVka dks u"V fd;k tkrk gñ
- izu 11& dod ea DykjfQy %i.kgfje½ mi fLFkr gkrk gñ

- izu 12& nfk l s iuhj fuekzk ----- }kjk gkrk gS A
- izu 13& Rhodotwulla dod ----- dk dk;l djrs gA
- izu 14& l cl s NkVs Lruh tarq dk uke ----- gS A
- izu 15& D;mk dk gysuk i{kh ----- gS A
- izu 16& l cl s cMk tarq ----- gS A
- izu 17& ekyLdk l ?k ds thoka dk fodkl ----- l ?k ds tarqka l s gqk FkkA
- izu 18& vMs nsus okys Lruh tarq ----- gS A
- izu 19& l cl s ych vk;q okyk tarq ----- gS A
- izu 20& fdl h tkfr ds fodkl kRed bfrgkl dks ----- dgk tkrk gA
- izu 21& ouLifr foKku dk tud ----- ekus tkrs gA
- izu 22& i ksfj; kSVd dkf'kdk okys thoka dks ----- txr ea j[kk tkrk gA
- izu 23& i kSVLVk ea ----- ; dsfj; kSVd thoka dks j[kk tkrk gA
- izu 24& vxj&vxj dk mRiknu ----- 'kky l s fd;k tkrk gA
- izu 25& ----- ds ØkeVkoL l ea ik; jhukbM+ miFLkr gkrk gA
- izu 26& Likbjkck; jk dk DykjkkyLV ----- gkrk gA
- izu 27& ck; kQkbVk ea ikuh dk vo'kkSk.k ----- }kjk gkrk gA
- izu 28& ftaks ckbykck dks ----- Hkh dgk tkrk gA
- izu 29& ,d cht iUkh ikni ds & ea l ogu mrd fc[kjs gkrk gA
- izu 30& ,LdkekbfI Vht ea ijh rjg cn ,Ldkkiz ----- dgykrk gA
- izu 31& M; WjkkekbfI Vht dks ----- Hkh dgk tkrk gA
- izu 32& ,uhfYmK ea mRI thz vak ----- gkrk gA
- izu 33& >hakeNyh ----- l ?k dk tarq gA
- izu 34& l jhl i oxl ea gn; ea ----- o'e ik;s tkrs gA \

- izu 35& 0gy ----- oxl dk trq gA
 izu 36& iqkht esu vkQ okj ----- dks dgk tkrk gA
 izu 37& isul yhu ----- }kjk ikr dh tkrh gA
 izu 38& 'kjc ¼ Ydkgy½ fl jdk ea ----- cnyrk gA
 izu 39& ikkka ds ruka l s jks vyx djus dh fØ;k ----- dgykrh gA

- mÜkj%&
1-	2-	3-
4-	5-	6-
7-	8-	9-
10-	11-	12-
13-	14-	15-
16-	17-	18-
19-	20- tkfroÜk	21- fFk; kŸkLVI
22- ekuV/k	23- ,d dkf'kdh;	24- tsyfM;e@yky'kky
25- gfjr 'kky	26- dqMfyr Qhrkuqk	27- jkbtkbM+
28- thfor thok'e	29- dkV/DI	30- DyhLVkFkhl ; e
31- viwkl dod	32- ufŸfM; k	33- vkFksi kMk
34- rhu	35- eefy; k	36- Qtbl fy; k
37- isul lfy;e ukV/e	38- ,fl VkcDVj , fl Vh	39- jsVx

izu 40& fuEu trqka ds oKkfud uke fyf[k, &
 ½ ekd ½ cŸ ½ ekuo ½ fcYyh ½ dNqk

izu 41& fuEu trqka ds oxl fyf[k, &
 ½ gkbMk ½ dpqk ½ ;fu; ks ½ l epñ ?kkMk ½ ujhl

izu 42& fuEu trqka ds l ½ fyf[k, &
 ½ gkFkh ½ 'kqjeqz ½ xkydfe ½ clak: ½ eD[kh

izu 43&	tkMh cukb; s &	
	trq dk uke	ipyu vax
	vehck	Flagella
	dpyk	Cillia
	ijkehf'k; e	Pseudo podia
	LVkjfQ'k	Seta
	; yhu	Tubefeet

izu 44&	tkMh cukb; s &	
	dkye I	dkye II
	1- fo'kkydk; Lruh i k.kh	, fl VkcDVj , l hvh
	2- dhVhk{kh i k'kk	ukLVkWD
	3- l cl s cMk i qi	fV' suk ksek
	4- , u-ch-vkj-vkbz	jkukYM jkl
	5- fl jdk m ksx	uhyk Ogsy
	6- ukbVkst u fLFkjhdj.k	Mk; kfu; k
	7- funk jksx	¶; wkst SUFku
	8- ePNj eyfj; k l c'k	uXuchth
	9- fQ; kQkbVk	y[kuA
	10- v.Mk'k; jfgr chtk.M	jlyfi ; k

izu 46& Robert Brown us dlnzd dh [kkst ----- ea dh Fkh A

izu 47& 'kjhj l s ckj Zygote ds vrfjDr fdl h nh jh dks'kdk l s fodfl r Hkuk
dks ----- dgrs ga A

izu 48& l cl s Nk/k tho ----- gS A

izu 49& dks'kdk 'kcn dk iz ksx ----- oKkfud us fd; k Fkh A

izu 50& 'kjhj ds fdl h Hkh LFkku vkj mez dh dks'kdk l a wkZ i k s ds : i ea
fodfl r gkus dh {kerk j [krh g\$ A bl f0;k dks ----- dgrs gA

izu 51& jcj dh iRrh ea ----- teko ik;k tkrk g\$ A ftl s ----- dgrs
gA

&&&00&&&

bdkbz & 3

fo"i; & thou dh bdkbz

¼½ oLr(u"B itu&

izu 1& fl xj ,oa fudkyl u us 1972 ea lykTek f>Yyh dks n'kkZus grq -----
ekMy iLrq fd;k A

izu 2& R.B.C. ea tho nð; dpu ----- dgykrk gS A

izu 3& jkl k;fud n"V l s lykTek f>Yyh ----- rFkk ----- dh
cuh gkrh gA

izu 4& vkRegR;k djus okyh FkSyh ----- dks dgrs gA A

izu 5& ekbVksdkM;k dk thou dky ----- l s ----- fnu gkrk gS A

izu 6& DykjkLV ,oa ekbVksdkM;k dks Lo fu; f=r bdkbz dgrs gA D; kfid buea
----- ,oa ----- ik;k tkrk gS A

izu 7& ;dr dks'kdk ea yxllx ----- l s ----- ekbVksdkM;k ik;s
tkrs gA A

izu 8& xqkl = dh nks bdkbz ----- dgykrh gS A

izu 9& 'kcn foLrkj %&

NAD &

NADP&

FMN &

FAD &

AMP &

izu 10& vehuks vEy cgyhdj.k }kjk ----- fueZk djrs gA A

izu 11& U; fDyd vEy dh vk/kkjHkr bdkbz ----- gS A

izu 12& foVkfeu A, D, E, K ----- ea ?ky'khy foVkfeu gS A

izu 13& foVkfeu C vkj B ----- ea ?ky'u'khy foVkfeu gS A

- izu 14& DNA dh l ožkl; l jpk ----- ,oa ----- oKkfudka us
fd;k A
- izu 15& TMV fo"kk.kq dk ijk uke ----- gS A
- izu 16& vk/kfud rdudh ds vuq kj i kVhu fuekZk vc ----- izdkj ds
vehuks vEy Hkkx gkrs gA A
- izu 17& gekjs 'kjhj ds dgy Hkkj ----- % ty ifrfnu pkfg, A
- izu 18& ,atkbe ----- °C l s ----- °C ij fØ;k'khy gkrs gA A
- izu 19& jDr ds FkDds dks ?kkyus ds fy, ----- izdkSB dk mi ;ks fd;k
tkrk gS A
- izu 20& ,d leku dk;l djus okys yfdu fllku l jpk ; Dr ifd.Moka dks -----
----- dgrs gA
- izu 21& ----- dks'kdk dlkh folkkftr ugha gkrs A
- izu 22& l kkl; ifjLFkr ea ----- l s ----- ?k/ka ea viuk dks'kdh; pØ
ijk djrh gS A
- izu 23& ikni dks'kdkvka ea ----- dñnd ugha ik;k tkrk gS A l el =h
fo"k ds leku dk;l djus okys ik'is dk uke ----- gS A
- izu 24& uky ,oa jLdk us ----- dk vkfo"dkj fd;kA
- izu 25& ----- dks dks'kdk dk ijk jpk ds v/; ; u ds fy, ukcy ijLdkj
feykA
- izu 26& ----- dks'kdk fl) kur ds viokn gA
- izu 27& fo"kk.kq ea l jpk dk izkg ----- ds }kjk gh fd;k tkrk gA
- izu 28& izdkj; kVd dks'kdk dk jkckl ke ----- izdkj dk gkrs gA
- izu 29& d'kfkdk ----- bdkb; ka ds cus gkrs gA
- izu 30& oKkfud us tho nØ; dks thou dk HkSrd vk/kkj crk;k -----
- izu 31& gkbfMyk dh dks'kdkvka ea ----- dh xfr ikb; tkrh gA

¼I½ I gh I cdk cukb; &

1-	'krjexZ	dkf'kdk f>Yyh
2-	dšnd	Xyk; dkst u
3-	oj.kkRed i kjxE; rk	'kšky
4-	; d'r	U; fDyd vEy
5-	vxj	jDr dk teuk
6-	FkEcklykfLVu	Vš/vi hZ
7-	dšhfVukbM†	v.M I hje
8-	E; plki kšhu	XykbI hu
9-	vehuks vEy	uk[kq
10-	Ldšyški kšhu	I cl s cMš dks'kdk

¼II½ cgfodYih; izu&

- izu 32& ,Utkbe i kšhu vo/kkj.k ošKkfud us nhA
 ¼a½ cpluj ¼b½ dgus ¼c½ I euj ¼d½ fdjptQ
- izu 33& I g ,Utkbe dk mnkgj.k gA
 ¼a½ NAD ¼b½ ņlyšou ¼c½ Ca ¼d½ K
- izu 34& I okš/kd ,Utkbe I ņ;k dks'kdk ds fuEu dks'kdak ea ikbZ tkrh gA
 ¼a½ ekbVkd kf.Mª,k ¼b½ xkYxhckMh ¼c½ ,.MkdykfTed jšhdgye
 ¼d½ lykfLVM
- izu 35& i kšhu I šyšk.k gšrk gA
 ¼a½ jkbckš ke ¼b½ Økekd ke ¼c½ ekbVkd kf.Mª,k ¼d½ I s Vtd ke
- izu 36& dks'kdk folkktu dh vo/kkj.k nus dk Jš gA
 ¼a½ 'yhMu ¼b½ : MkYQ fojdko ¼c½ gkoMZ ,oa i šd ¼d½ jkcVZ gpd

izu 37& tš jkl k; fud nřV l s vR; Ur l Øh; voLFkk gŕ
 ¼½ S&i koLFkk ¼½ G2-i koLFkk ¼½ M&l euj ¼½ G1&fdjpkQ
 izu 38& vl =h foHkk tu ik; k tkrk gŕ
 ¼½ dN thok.kp/ka ea ¼½ ekuo ea ¼½ LVkjfQ'k ea ¼½ fdVoxl ea
 izu 39& iŕkka ea ekbVifl l dh [kkst dk Jš tkrk gŕ
 ¼½ MCY; # ŕyfeax ¼½ okVI u , oa fØd ¼½ 0gkbV eŕ
 ¼½ LVkl cxj
 izu 40& bl voLFkk ds vlř rd dŕnd dyk vŕj dŕndk l ekř gk tkrš gŕ
 ¼½ i ŕkblFkk ¼½ e/; koLFkk ¼½ i 'pkLFkk ¼½ vlř; koLFkk
 izu 41& fuEu mi i koLFkk ea Økfl x vkŕj gkrk gŕ
 ¼½ yŕVksVhu ¼½ tk; xksVu ¼½ i ŕŕVhu ¼½ fMlyksVu

&&&00&&&

bdkbz & 4

fo"k; & ikni ,oa trq vkdkfjdh

¼½ oLrfu"B izu&

- izu 1& tM+ ds l kettl; nks dk;l ----- ,oa ----- gš A
- izu 2& dye ds 'kikz dks ----- ea Mkdj yxkus l s tM+ tYnh fodfl r
gksh gš A
- izu 3& jkbtkQkj dh tM+ ----- ey dgyksh gš A
- izu 4& vkfdM dh tM+ ----- dk;l djrh gš A
- izu 5& cjxn ea ----- tM+ fudyrh gš A
- izu 6& ruka dk : ikrj.k ¼½ ----- ½ ----- ¾ ----- izdkj
gksh gš A
- izu 7& cky ruk ----- jak dk gksh tks ----- ifØ;k djrk gš A
- izu 8& vky ,oa vnjd ruk gš D; kfd bl ea ¼½ ----- ½ ----- ¾
----- miFLkr gš A
- izu 9& l gh tkMh cukb;s %&
ruka dk izdkj		ikšs dk uke
Tuber	&	vnjd
Bulb	&	vky
Corm	&	l;kt
Rhizome	&	ftehdn
- izu 10& l gh tkMh cukb;s %&
ckxu fofy;k	&	Spin ¼ ky; ½
ccy	&	Prickles
xq/k	&	Thorn ¼dk½

- izu 11& l gh tkMh cukb;s %&
- 1- dfj;kQkbyfl ; l & a /krjk
 - 2- ?k/kdkj & b Mk; UFkl
 - 3- f}vk'Bh & c dpljfcVh
 - 4- ifjnyiqt & d ryl h
 - 5- dhikdj & e l;kt
- mùkj 11& 1- b 2- c 3- d 4- d 5- a
- izu 12& l rkoj ,oa jl dl ds Lrllk ----- dgykrs gS A
- izu 13& dkdlykck ds Lrllk ----- izlkj dk gkrk gS A
- izu 14& rus dk tkbye ----- ,oa tM+ dk tkbye ----- gkrk gS A
- izu 15& f}rh;d of) ----- i=h; tM+ ,oa ruka ea ikbz tkrh gS A
- izu 16& l kYofu;k dh iRrh ----- ea : ikrfjr gkrh gS A
- izu 17& dy'k ikni ea iRr;ka ----- Hkx ?kV i.kz cukrk gS A
- izu 18& ,d ikka ea nks izlkj dh iRr;ka ikbz tkrh gS ml s ----- dgrs gA
- izu 19& f}chti=h; iRr;ka ea ----- ukMh fol;kl ik;k tkrk gS A
- izu 20& n:kkI dk ruk ----- izlkj dk gkrk gS A
- izu 21& iqi ,d : ikrfjr ----- gS A
- izu 22& iqi ea iex ,oa tk;k nks fLFkr gks rks bl s ----- iqi dgrs gA
- izu 23& iFkj.kz lgi= Spadix ----- iM+ ea ik;k tkrk gS A
- izu 24& vkd ;k enkj ds nyiqt ----- dgykrk gA
- izu 25& f}fyah ;k mlk;fyah iqi ea ----- ,oa ----- vto';d vax
mi fLFkr gks gA
- izu 26& tk;k/kj iqi ka ea vMk'k; ----- rFkk vU; iqi i= -----
gks gA

izu 27& ififyvkud h iqi ka ea nyiq ds l cl s ckgjh ny dks ----- dgrs gA

izu 28& ykdLij ea nyiq ----- izkj gkrk gA

- mÜkj %&
1-	2-	3-	4-
5-	6-	7-	8-
9-	10-	11-	12-
13-	14-	15-	16-
17-	18-	19-	20
21-	22-	23-	24- djksuk
25- iæx] tk; kx	26- mükjorh] v/kkorh] 27- LVØMMZ ; k ofDI ye		
28- Lij nyiψ			

1/2 fl QZ ,d fodYi pñu, %&

izu 1& Hypogynous izkj ik;k tkrk gS &
a. xykc] b. l e] c. eVj] d. ljl ka

izu 2& Peigynous dk mnkgj.k gS &
a. cku] b. pkbuk jkst] c. xkYM ekj] d. dkbz ugha

izu 3& Epigynous dk mnkgj.k gS &
a. l v b[kh] b. v'kkd] c. l e] d. eVj

izu 4& fupØ ik;k tkrk gS &
a. xnk] b. xMgy] c. l e] d. eVj

izu 5& Basifixed Filament dk mnkgj.k gS &
a. vky] b. pElk] c. rEckd] d. ljl ks

izu 6& eVj ds vuj .kz gkrS g&
a. l yXu b. vr%rh c. vkrØ; V d. if.ky

- izu 7& QkbykDyM gkrk g&
 a. piVk iukör b. piVh iÜkh c. piVk ruk ,d ukM
 d. dbz ukM piVk ruk
- izu 8& Lrllk d/d ik;k tkrk g&
 a. ulcw b. vxj c. xykc d. ulxQuh
- izu 9& vkyu dk [kkus ;kk; Hkkx&
 a. ruk b. iÜkh c. Qy d. Qy
- izu 10& dy'k ikni dk dy'k : ikrj.k g&
 a. Qy b. rus c. iÜkh d. ey
- izu 11& tVk ey ik;h tkrh g&
 a. plöy b. xluk c. ekQyh d. puk
- izu 12& fo'kefiPNdh l a q r i fük; ka ikbz tkrh g&
 a. beyh b. xykc c. xyekj d. ccy
- izu 13& eyh dh tM+ gkrh g&
 a. rdq i b. 'kcdq i c. dkh: i d. dñy tM+
- izu 14& fuEu ea ls dksu ry Hkiki ksk ea HkMkfjr jgrk g&
 a. ulfj; y b. l k kchu c. dktw d. ekQyh
- izu 15& [kys okLdyj cMy ea jgrk g&
 a. dñc;e] tkbye b. ñyke dñc;e c. tkbye ñyke] dñc;e
 d. l Hkh
- mÜkj %&
 1- d 2- c 3- a 4- a 5- d
 6- d 7- d 8- a 9- a 10- c
 11- b 12- b 13- a 14- a 15- c

izu 16& I gh tkMh cukb;s %&
 ,dkMih & Chloledeahon
 f}vMih & Onion
 f=vMih & Pea, Grave
 prø vMih & Poppy
 cgq vMih & Salvia

izu 17& I R; @ vI R; fyf[k, %&
 1- v{kh; tjk; q; kl dey iqi I s ik; k tkrk gS A
 2- Supeyicial tjk; q; kl vjgj Qny ea ik; k tkrk gS A
 3- flkFRr; tjk; q; kl fl ?kkMk ea ik; k tkrk gS A
 4- vk/kjyDr tjk; q; kl iihrk ea ik; k tkrk gS A
 5- i*Bh; tjk; q; kl xMgy iqi ea ik; k tkrk gS A

izu 18& I R; @ vI R; fyf[k, %&
 1- : f/kj dks'kdkvka ds fo?kVu dks Mk; fyfl I dgrs gÅ
 2- dkystu rFkk bykflVu I a ksth Årdka ea ik; s tkus okys ræ; i k/hu gÅ
 3- Åj/ dh yky jDr df.kdkvka ea dlnzd ugha ik; k tkrk gÅ
 4- yky jDr df.kdkvka dk vld r thou dky yxllx 100 fnu gkrk gÅ
 5- ifr 100 fe-yh : f/kj ea yxllx 40&50fe-xk- Xyndkst ik; k tkrk gÅ
 6- HkarkkoLFkk ea yky jDr df.kdk vLFk eTtk ea curh gÅ
 7- tle ds i'pkr- yky jDr df.kdk ; dr ea curh gÅ
 8- 'kjhj ds dgy Hkkj dk yxllx 7 ifr'kr : f/kj gkrk gÅ
 9- vkFkzi kMk ea ghekkykfcu ugha ik; k tkrk gÅ

- 10- , fufyMk l æk ds trq ea ghekkylfcu lykTek ea ?kyk jgrk gA
- 11- : f/kj ea yky jDr df.kdkvla dh l æ; k ea vfuf; fer : i l s of) gkus dks i kly/hl kbFkhfe; k dgrs gA
- 12- vflFk l s vflFk dks tkMus okys ræ; l æ ksth Ård dks VMu dgrs gA
- 13- vflFk l s i shk dks tkMus okys ræ; l æ ksth Ård dks fyxle/d dgrs gA
- 14- gk; fyu dkfVlyst ea ræq mi flFkr ugha gkrk gA
- 15- U; w/kxy; k dkskk, a 'kjhj dh l hkh , fPNd , oa vuSPNd fØ; kvla dks fu; f=r djrk gA

- mÛkj 18& 1- vl R; 2- l R; 3- vl R; 4- l R; 5- vl R;
 6- vl R; 7- vl R; 8- l R; 9- l R; 10- l R;
 11- l R; 12- vl R; 13- vl R; 14- l R; 15- l R;

- izu 19& , d 'kcn ea mÛkj nhft, &
- 1 tkbye ea ik; s tkus okys ræq dgykrs g&
 - 2 'kjn __rq pkyuh iffdk ds pkja rjQ tek dkckgkbMV dgykrkg&
 - 3 cn okLdyj cMy ea vuiflFkr Ård dk uke g&
 - 4 fdli okLdyj cMy ds tkbye ea e/vtkbye dlnz rFkk i k/vkstbye ifjf/k dh vkj gkrks , l s tkbye dks dgrs gA
 - 5 ijkg ea 'kh"zLFk l s l æf/kr ifrikfnr fl) klr g&

- mÛkj 19& 1- dk'B ræq 2- dSykl 3- dSEc; e 4- , DI kpz
 5- V; fudk dki l fl) klr

- izu 20& Xylem okfguh ----- dks'kdkvla l s cuk jgrk gS A
- izu 21& , fDVukelfQd l efefr ----- dy es ik; k tkrk gS A
- izu 22& tkbxkekfQd l efefr ----- dy ea ik; k tkrk gS A
- izu 23& ngxgk ds pkja rjQ vkoj.k ----- Ård cukrk gS A

- izu 24& Lon xifk;ka ea mRl tU dk dk;l ----- Ård djrk gS A
- izu 25& vk[k dh jfVuk ds v/kj ry ij ----- Ård ik;k tkrk gS A
- izu 26& dpq dh Ropk ea ----- Ård ik;s tkrs gS A
- izu 27& vfu;fer : i l s RBC dh l [;k dks c<+ tkus dks ----- dgrs gS A

&&&00&&&

bdkbz & 5

fo"ki & ikjflfkrd ,oa okfudh

- izu 1& I R; @ v I R;
- 1- tle nj vkj eR; q nj ea ik; k tkus okyk vrj fdl h LFkku dh tul [; k of) dks 0; Dr djrk gS A
 - 2- fdl h I epk; dk ukedj.k iHkkoh ikni I efV ds vk/kkj ij fd;k tkrk gS A
 - 3- fdl h I epk; ea de I [; k ; k vkdkj ea fLFkr I efV dks ml I epk; dh iHkkoh tkfr dgrs gS A
 - 4- ,d Ieku vkil ea iztuu ;kk; thoka ds I eg dks tkfr dgrs gS A
 - 5- ,d tkfr ds I nL; ka dh dgy I [; k I epk; dgrs gS A
- izu 2& ikdfrd I jpuK ,oa ml ds dk; ka dk v/; ; u ftl 'kk[kk ds varxR fd;k tkrk gS ml s ----- dgrs gS A
- izu 3& ,d gh tkfr ds tho nks : ika ea ik; s tkrs gS rks ml s ----- dgrs gS A
- izu 4& fdl h fuf'pr {ks= ea thoh; I epk; ds fodkl ds ikjflfkrd ----- dgrs gS A
- izu 5& ,d I epk; dh I Hh ----- ,d nI js I s ?kfu"B : i I s tMh jgrh gS A
- izu 6& I epk; ,oa i ; kbj.k dh feyh tyh bdkbz dks ----- dgrs gS A
- izu 7& iR; d ifjra= tSod rFkk ----- ?kVdks dk cuk gkrk gS A
- izu 8& mRifRr dh nFV I s ifjra= nks izdkj dk gkrk gS 1- ----- 2- ----- A
- izu 9& QI yka dks ----- ifjra= dgrs gS A
- izu 10& ,d fn'kh; LFkkukarj.k geskk ----- dk gkrk gS A
- izu 11& [kk] inkFkkā ds izkg dks ----- dgrs gS A

- izu 12& vfu;fer tMk Jākyk dks [kk] ----- dgrs gS A
- izu 13& ifjræ dh [kk] Jākyk ds thoka dk f}rh; fu: i.k djs rks -----
curs gS ftlga ----- dgrs gā A
- izu 14& idfr vFkok ifjræ dk l c l s i Hkkoh tho ----- gS A
- izu 15& l eph ifjræ ds {ks= 1- ----- ,oa 2- ----- gS A
- izu 16& fdl h Hkh LFkku ds i ; kbj.k dks l arfyf cuk; s j [kus ds fy; s ml ds ----
----- ifr'kr Hkkkx ij ou gkrk vko'; d gS A
- izu 17& l e; & l e; ij LFkku cnydj [krh djus dh i) fr dks ----- [krh
dgrs gā
- izu 18& NRrhl x<+ jkT; ea ----- jk"Vh; m|ku ----- vH; kj.; gS A
- izu 19& fo'o i ; kbj.k fnol ----- tu dks euk; k tkrk gS A
- izu 20& WLF Indian Wild Life Fund India dh LFkki uk l u- ----- ea dh xbZ Fkh
ftl dk eq; ky; ----- 'kgj ea gā
- izu 21& Forest research Institute ----- fLFkr gS A
- izu 22& Hkkjr dk jk"Vh; i 'kq ----- ,oa i {kh ----- gS A
- izu 23& Hkkjr nsk ds miyC/k LFkyh; {ks= ds dōy ----- % Hkkx ij gh ou
gS A
- izu 24& varjkVh; Lrj ij l a Ør jk"V l æk dh ----- l LFkk dk; l dj jgh
gS A tks ouka ds l j {k.k gsrq vkfFkZd enn Hkh djrh gS A
- izu 25& ck?k ,oa 'kj ds l adj dks ----- dgrs gā A
- izu 26& NRrhl x<+ dk l c l s cMk jk"Vh; m|ku ----- gS A
- izu 27& fl g xqjkr ds ----- jk"Vh; m|ku ea jgrs gā A
- izu 28& NRrhl x<+ dk jktdh; i 'kq ----- ,oa i {kh ----- gS A
- izu 29& fo'o ds i fke jk"Vh; m|ku dh LFkki uk ----- ea ----- ea
fd; k x; k ftl dk uke ----- ikdZ gS A

¼½ l gh fodYi pfu,

- 1- ikfjflkfrd ræ ea Åtkz dk L=kr g&
 - a. l p l
 - b. pnek
 - c. l p l , oa pnek
 - d. dkbz ugha
- 2- fdli rkyk dk vfre Hkstu rRo gS
 - a. eNfy; ka
 - b. cMš vkdkj dh eNfy; k
 - c. l kj l
 - d. dkbz ugha
- 3- fuEu ea l s dks l k i pu bh L=kr ugha gA
 - a. txy
 - b. dks yk
 - c. ty
 - d. txyh tho
- 4- miHkDrk ry ij Åtkz l p; dgykrk g&
 - a. dgy ikFkfed mRiknu
 - b. f}rh; mRiknu
 - c. uV ikFkfed mRiknu
 - d. uV mRiknu
- 5- ;fn iFoh ds l Hkh ikSks ej tk; a rk&
 - a. dgy dhMš ejks
 - b. dgy 'kkdkgkjh trq ejks
 - c. vrr% l Hkh trq ej tk; ks
 - d. trq/ka dks dN ugha gskk
- 6- Åtkz fijkfeM l ohk gkrk g&
 - a. mYVk
 - b. l h/kk
 - c. mYVk rFkk l h/kk nksuka
 - d. ou ifjræ ea mYVk
- 7- Åtkz Lrj tks ?krk tk jgk g&
 - a. l kš izdk'k
 - b. gok
 - c. thok'eh bZku
 - d. ty
- 8- ekj l iz dš l iz dhVa dš dhV gjs iSka dks [krs gA bl Jq[tyk ea ekj g&
 - a. ikFkfed miHkDrk
 - b. ikFkfed vi?kVd

- c. vfire mi?kVd d. [kk] fijkfem dk 'k"kz
- 9- ou ikfjLFkfrd ræ ea l [;k fijkfem gkrk g&
- a. l h/kk b. mYV/k
- c. mijkDr ea l s dkbz Hkh d. mijkDr ea l s dkbz ugha
- 10- >hy ikfLFkfrd ræ ea t b Hkkj dk fijkfem gkrk g&
- a. l h/kk b. mYV/k
- c. dkbz l Hko d. dkbz Hkh ugha
- 11- enk inkk.k dk l cl s egRoivkz dkjd gks l drk g&
- a. lykflVDI b. ylgk dMk d dV
- c. viekt d d. dlp dMk
- 12- rkyk ik[kj vkfn ds ty ea nqll/k dk dkj.k g&
- a. vok; qtho tuu b. ok; qtho tuu
- c. t f od vko/kL d. ckyqfilkn
- 13- in fkr ok; q ea l kekl; r% tks /kkrq mi fLFkr jgrh gS og g&
- a. dMfe; e b. l hl k
- c. ikjk d. ft d
- 14- rktegy fdl ds }kjk u"V gks l drk g&
- a. ;epk unh dh ck+ l s b. ok; q l s
- c. eFijk ds ry 'kstk d dkj [kkus l s fudyh SO₂ l s d. l Hkh l s
- 15- inkk.k dks jkd k tk l drk g&
- a. okfgr ey ds mi Ukkj l s
- b. fctyh ds pyus okys okgu ds mRi knu l s
- c. ijek.kq foLQkV ij fu; æ.k l s d. mijkDr l Hkh l s

- 2- i kškd Lrjka ds xkfQDI fu: i.k dks ----- dgrs gA
- 3- g; el ----- dk fjtokžj gA
- 4- ----- ds inkk.k ls feuhkrk jks gsrk gA
- 5- rhoz tul d; k of) dks ----- dgrs gA

- mUkj %&
- 1- ,d
 - 2- ikfjLFkfrd fijkfeM
 - 3- [kfut rRoka
 - 4- ikjk
 - 5- tul d; k foLQkV

¼II½ ,d 'kCn ea mUkj fyf[k, &

- 1- I ?ku ouka ls vkPNkfnr Hkkkkx&
- 2- fo'o ds Å".k dfVcdh; ,oa miš.k dfVcdh; {ks=ka ea ik;s tkus ou&
- 3- Hkkjr dk iFke jk"Vh; m|ku&
- 4- ckkka dh I d; k c<kus ds mnas; ls 'kq fd;k x;k g&
- 5- NÜkhl x<+ dk igyk vH;kj.k dk uke g&

- mUkj %&
- 1- ou
 - 2- m".k dfVcdh;
 - 3- fte dkckV
 - 4- ck?k ifj;kstuk
 - 5- Hkše<+

¼V½ mfpr l cadk tksM; &

1- ošk ea I d; k dk fijkfeM	¼i½ I ŋjou
2- dod	¼ii½ i jek.kq nŋkVuk
3- ukbVktu LFkjhdj.k	¼iii½ rkykc
4- ikfjLFkfrd ræ	¼v½ geškk mYVt gsrk gS
5- ,jkd sy	¼v½ CO ₂ , NO ₂ , SO ₂ xš
6- pukšcy	¼vi½ enk inkk.k
7- xhu gkml iHkko	¼vii½ vi?kVd
8- DDT dk fNMeiko	¼viii½ e/; inš
9- ešuxm ouLifr	¼x½ jkbtkekukl

- 10- V_k; x_j LVV ½½ v_kt_k i_jr d_k {k_j.k
- mÜkj%& 1- geškk mYV_k 2- vi?kVd 3- jkbtkekukl 4- rkyk
- 5- v_kt_k i_jr d_k {k_j.k 6- i_jek.k_j n_kW/u 7- CO₂, NO₂, SO₂ xš
- 8- enk in_k.k 9- l_jqjou 10- e/; insk

ueukFkz izu

- izu 1& fo"kk.k_j D; k gš \ ½½ Lej.k
- izu 2& fo"kk.k_j dh l tho ,oa futi_b ds chp dh dM_k ekuk x; k gš D; k_j \½U½
dkj.k
- izu 3& fo"kk.k_j dk uke_kidr fp= cukrs gq] crkb; s fd thok.k_j dh r_jyuk ea fo"kk.k_j
vf/kd ?kkrd gš \ ½Application & Skill½ fp= dšky ,oa fo'yš.k

&&&XX&&&